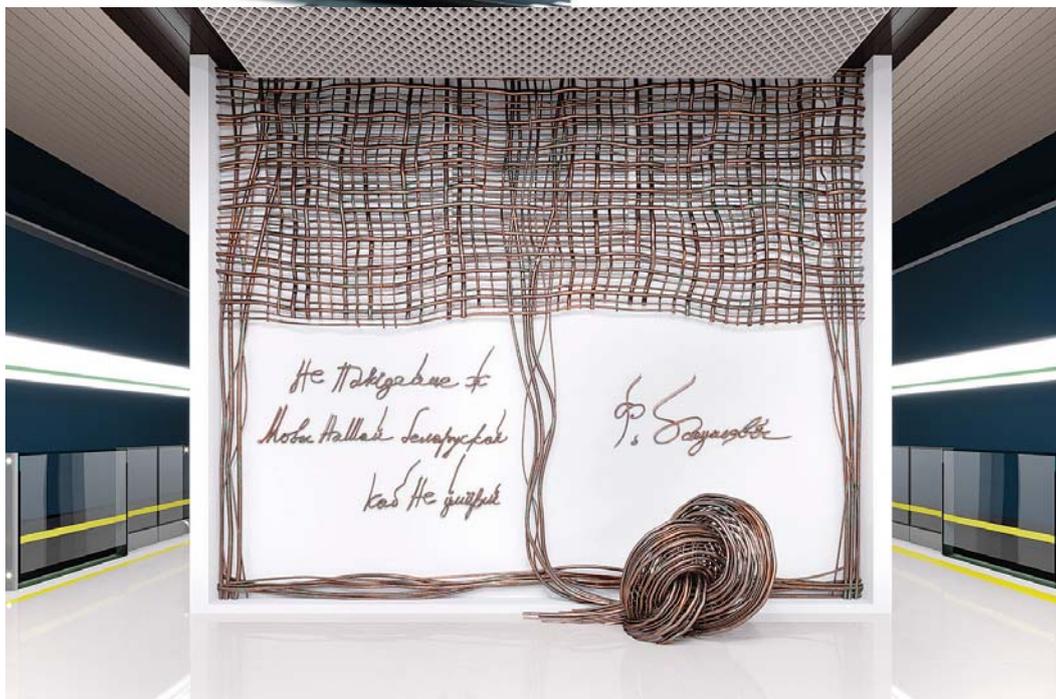

Падземнае сонца транспартных артэрыяў

Да Дня незалежнасці Беларусі жыхары сталіцы і яе шматлікія госці атрымаюць каштоўны падарунак: плануецца адкрыццё першых чатырох станцый новай лініі метро. Апрача першаснай, чыста транспартнай функцыі, яны будуць мець і дадатковую — эстэтычную. Менавіта пра яе мы плануем распавесці ў цыкле артыкулаў, прысвечаных мастацкаму вобразу тых платформаў і вестыбуляў, па якіх многія з нас неўзабаве пачнуць спяшацца на працу.

ст. 5

Праекты афармлення будучых станцый метро. / Прадстаўлены Максімам Петрулём

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

**ШЧОРСЫ ХРАПТОВІЧАЎ:
ВЯРТАННЕ Ў ЧАСЕ
І ПРАСТОРЫ**

Гэтая сядзіба была збудаваная апошнім канцлерам ВКЛ, Адам Міцкевіч пісаў тут "Гражыну", а Ян Чачот працаваў бібліятэкарам. Ці здолее колішняя скарбніца ведаў і мастацтваў адрадыцца і вярнуць сваю былою веліч?

ст. 4 — 5

Суботнія сустрэчы

**ЖУРАВЕЛЬ, А НЕ СІНІЦА
ЮЛІІ ШПІЛЕЎСКАЙ**

Заслужаная артыстка Беларусі, папулярная не толькі ў колах тэатральнай публікі, але і сярод тэлегледачоў, распавядае пра свой творчы характар і прыхільнасці ў сцэнічным мастацтве.

ст. 7

Тэма

**ЯК ЖЫВЕ СЁННЯ
ЖАНОЧАЕ МАСТАЦТВА?**

"Драпіна" Таццяны Радзівілка, "Спяная зона" Ілоны Касабука, "Адзін адзін" Сандры Крастыне... Арт-журналіст Любоў Гаўрылюк пабывала ў Віцебску, каб наведаць міжнародную выставу "Дастаткова" ў Музеі Марка Шагала. Дык якая ж яна, таямнічая жаночая творчасць?

ст. 14

9 771994 478007 2 0005

Свет без бар'ераў

30 студзеня ў Доме прэсы адбылася ўрачыстая цырымонія ўручэння прэміі "Чалавек безбар'ернага асяроддзя — 2020". Заснавальнікамі прэміі выступаюць Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур і Мінская абласная арганізацыя БелТІЗ пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Зоя Падліпская (лаўрэат прэміі 2019 года), Ігар Кецін, Аляксандр Калоша, Уладзімір Лісоўскі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

Як расказалі падчас мерапрыемства, штогод лаўрэатамі прэміі становяцца дзеячы мастацтва, якія ўнеслі свой уклад у развіццё прынцыпаў гуманізму і ідэй безбар'ернага асяроддзя для невідзучых і слабадзучых людзей, а таксама тыя, хто развівае інклюзіўнае мастацтва. І як падкрэслілі арганізатары, гэта не вынік адміністрацыйных рашэнняў, а дзяржаўная падтрымка грамадскай ініцыятывы.

Мы вельмі ганарымся, што летас падтрымалі гэтую прэмію, — адзначыла падчас цырымоніі дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Волга Антоценка. — Сёння мы ладзім шмат мерапрыемстваў з людзьмі з абмежаванымі магчымасцямі, бо іх творчасць і талент спраўды бязмежныя.

Уручыць першую ўзнагароду даверылі Алене Маславай, лаўрэату мінулага года, якая кіруе інклюзіў-

ным хорам "Радоць душы" Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі "Кантакт". Яна ўзнагародзіла дырэктара сацыяльна-культурнай установы "МоцАрт" Аляксандра Калошу. Гэтая арганізацыя займаецца адаптацыяй фільмаў і спектакляў для невідзучых, рытуе аўдыёнкі. Сярод адаптаваных стужак — "Вянок санетаў", "Белья росы", "У жніўні 44-га ..."

Другім пераможцам стаў Уладзімір Лісоўскі — акцёр Драматэатра тэатра Беларускай Арміі, які агучваў большасць праектаў "МоцАрта". Трэцім лаўрэатам назвалі Ігара Кеціна, стваральніка і кіраўніка Народнай вакальнай мужчынскай групы "Хорус" (Віцебск), сярод удзельнікаў якой ёсць невідзучыя людзі, а таксама тыя, хто слаба бачыць. Дарчы, тое не першая ўзнагарода "Хорусу", бо гэты калектыў ужо заваяваў Гран-пры некалькіх прадстаўнічых конкурсаў, у тым ліку — Другіх міжнародных Парадэльфіўскіх гульніў, што ладзіліся ў 2018 годзе ў расійскім жэўску.

"І нумар 12..."

Так былі прадстаўлены Грыбусава Валерыя, Пашкевіч Уладзіслаў — электронны дуэт VAL — на гэтым тыдні ў сценах Белтэлерадыёкампаніі падчас жараб'ёўкі фіналістаў нацыянальнага адбору на "Еўрабачанне-2020".

Дванаццаць удзельнікаў фінальнага шоу атрымалі свае нумары, пад якімі яны выступяць на гала-канцэрце, што адбудзецца 28 лютага ў здымачным павільёне "Беларусьфільма".

Прамую трансляцыю з шоу будзе вэб-тэлеканал "Беларусь 1" і "Беларусь 24".

У той жа час стала вядомым, што будучы пераможца нацыянальнага адбору выступіць у першым паўфінале міжнароднага конкурсу ў Ратэрдаме. Ён адбудзецца 12 мая, і канкурэнцыю прадстаўніку Беларусі складуць выканаўцы з 16 краін.

КУЛЬТУРА ШТОГДЫНЬБАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІА ДАСУГА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Агульны сакратар** — Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **рэдактары аддзяленняў**: Надзея БУЦНОВІЧ, Вілен РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЯКОВІЧ, Алег КЛІМАУ, Надзея КУДРЯКІ, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таціяна ПАШЭВІЧ. Сайт: www.kimpress.by. Email: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацкая-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". **Дырэктар** — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна. **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рупаўцы не вяртаюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары несуч адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2020. Наклад 3365. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Апісаны ў друку 31.01.2020 ў 16:30. Замова 501. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларусь Дом друку". ЛП № 02330106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

"Гэта было нядаўна, гэта было даўно..."

Рэпартаж з Макаёнка, 9

"Пасля знятага плана больш натхняльнага выканання вы ад мяне не даможаеце!" — кажа Уладзімір Арлоў пасля каманды "Стоп!" У атачэнні актрысы Валерыі Арланавай і тэлеведучай Ганны Панцялеевай вядомы беларускі рэжысёр выконвае песню "Время кино". На фартэпіяна — сам аўтар музыкі — Алег Елісеенкаў. На экране бягуць кадры са славетных фільмаў сусветнага і беларускага кіно. Што ж адбываецца? Ва ўтульнай студыі Белтэлерадыёкампаніі на Макаёнка, 9 ідуць здымкі кліпа фінальнай кампазіцыі да праграмы "Кіно маёй краіны". Папулярная перадача, прымеркаваная да 95-годдзя айчыннага кінематографа, сёлета завяршае свой цыкл на канале "Беларусь 3".

Дар'я АМЯЛЯКОВІЧ / Фота аўтара

Прынамсі, тэкст да песні, што прагучыць у будучай праграме, напісаў яе кіраўнік Сяргей Кацхер.

— Ідэя стварэння кампазіцыі была мне кінута мімаходзь, — Алег Елісеенкаў, што прыйшоў у студыю першым, ахвотна распавядае гісторыю нараджэння песеннага праекта. — Але мне тая думка неяк запала, я зацікавіўся. "Дасылайце вершы", — звярнуўся я да Сяргея Кацхера. І ён даслаў. Далей музыка сама напісалася.

Алег Мікалевіч прызнаецца, што напачатку ён меркаваў: песня прагучыць у яго сольным выкананні. Але ўспыкала ідэя аб'яднаць некалькіх артыстаў.

— Вядома, прыйшлося трошчкі перанастроіцца, — кажа папулярны кампазітар, вядомы досведам працы і ў тэатры, і ў кіно. — Але калі мы разам пачалі працаваць над запісам, мне новы варыянт спадабаўся. "Время кино" — такая акцёрская песня, — дадае музыкант. — Мне падаецца, што гэта незаслужана забыты фармат, якога вельмі не хапае гледачу.

Выконваюць разам з Алегам Елісеенкавым запамінальную мелодыю Аляксандр Яфрэмаў, Валерыя Арланава, Уладзімір Карачэўскі, Ганна Панцялеева і вядучы праграмы "Кіно маёй краіны" Уладзімір Арлоў. Асобы ў беларускім кіно беззвычайна, і гэта гэта незаслужана забыты фармат, якога вельмі не хапае гледачу.

бадай, што толькі Ганна Панцялеева слынная больш не акцёрскімі ролямі, а працай у праграме "Калейдаскоп" на канале "Беларусь 3".

Гледзячы на тое, як спачатку ўдзельнікі праекта прывыкалі ваяваць да абстаноўкі, а потым уваходзяць у ролі, можна, сапраўды, пагадзіцца з Алегам Мікалевічам, што акцёрская песня — перспектыўны фармат, дарчыны ў рознага кшталту праектах.

— Уладзімір Саньч, вы вельмі добра рэагуеце на Валерыю, — хваліць Уладзіміра Арлова Сяргей Кацхер, што кіруе працэсам за пультам.

— Я не магу на яе не рэагаваць! — жартуе ў адказ вядучы праграмы.

Тое, што атмасфера на здымках панавала нязмушаная — анічога не скажыце, адзінае толькі, з-за заняцісці ўдзельнікаў кліп дзводзілася запісваць па частках. Хтосьці з артыстаў прыходзіў, хтосьці — сыходзіў. Можна сказаць, што толькі на экране кампанія сабралася ў поўным складзе.

Паміж перапынкамі ў здымках спрабую распытаць кінематографістаў наконт бягучых спраў і планаў.

— На жаль, апошнім часам у кіно не здымаюся, — прызнаецца мне адна з самых элегантных актрыс беларускага кіно Валерыя Арланава. — Але шчыльна занятая ў тэатры. Па-шчыраці,

калі ўжо ўключыцца ў новы праект, дык хочацца паспрабаваць сябе ў цалкам новай акцёрскай іпастані. Такіх варыянтаў пакуль не бачу. Аднак чакаю.

— "Стужкі "Паводыр", "Дунечка" Аляксандра Яфрэмава з вашым удзелам, якія былі зробленыя ў 2000-я, пачыналі лінію меладраматчнага (у станючым сэнсе), чалавечнага кіно ў айчынным кінематографе незалежнай краіны. Ці падаецца вам, што гэтая лінія перавалася? — працяваю я размову.

— Мне падаецца, што такога кіно зараз не хапае, вы маеце рацыю, — задумваецца Валерыя. — Але, можа быць, яно вернецца?

Кінанавіны ад Аляксандра Васільевіча Яфрэмава былі, так бы мовіць, у "напружаным" ключы. Апошнія ягоны кінапраект "завіс" на стабільна прасоўванні.

— "Першы" канал гатовы яго купіць, але ўсё цягнуцца ўжо два гады. Ды гэта справа прадзюсераў, іх узамастасункі з кампаніяй, — падзяляюся народны артыст Беларусі.

Тым часам рэжысёр актыўна ставіць у тэатры і за апошнія месяцы зрабіў тры спектаклі на сцэне Тэатра-студыі кінаакцёра: "У пошуках сапраўднага "я", "Фальшывая нота", "Жанчыны без межы".

— Вось гэта праца мяне радуе, — канстатуе ён жа, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. — Наконт кіно магу дадаць, што новы матэрыял ужо ў распрацоўцы.

У студыі з'яўляецца генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм". Уладзімір Міхайлавіч Карачэўскі, вядомы сваімі вакальнымі дэцэнтамі і артыстычнымі здольнасцямі, выконвае асноўную праграму, а "бонусам", у перапынку паміж дублямі, для ўсіх прысутных спявае хіт усіх часоў і народаў "Очарована, околдована".

— Што менавіта зараз у прыярытэтных планах? — рагуе генеральны дырэктар кінастудыі на маё пытанне. — Прасоўванне нашай кіно за мяжу. Зараз апраўляем на Канскі кінафестываль наш нацыянальны кінапраект

Памяць пра ахвяр і праведнікаў

27 студзеня Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь сумесна з Беларускай дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны правялі ўрачыстае мемарыяльнае мерапрыемства, прымеркаванае да Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакосту.

У якасці ганаровых гасцей у мерапрыемстве прынялі ўдзел ветэраны вайны і вязні нацысцкіх лагераў, кіраўнікі пастаянных парламенцкіх камісій, прадстаўнікі беларускіх дзяржаўных органаў, кіраўнікі дыпламатычных прадстаўніцтваў замежных дзяржаў і міжнародных арганізацый, акрэдытаваных у Беларусі, актывісты грамадскіх арганізацый.

Намеснік міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Андрэй Дапкюнас падкрэсліў, што сэнс вяртання памяці пра Халакост павінен заключацца ў наданні роўнай маральнай, палітычнай і грамадскай сілы закліку "Ніколі больш!"

Выступілі таксама паслы Расійскай Федэрацыі Дзмітрый Мезенцаў, Дзяржавы Ізраіль Алон Шогам,

Федэратыўнай Рэспублікі Германія Манфрэд Хутэрэр, Часовая Павераная ў справах ЗША Джэніфер Мур, старшыня Саюза беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб'яднанняў і абшчын Уладзімір Чарніцкі.

У памяць аб ахвярах Халакосту была праведзеная цырымонія запальвання свечак і ўручання Дыплом і медаль Праведніка народаў свету наладжуду дзявок беларусак-праведніц за выратаванне яўрэяў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

У рамках мерапрыемства адбылося адкрыццё тэматчных фотавыстаў "Аўшвіц", "Вайна. Халакост. Памяць без тэрміну даўніны", "Люстэрка паленняў", прысвечаных лёсам ахвяраў нацызму і людзей, якія ўдзельнічалі ў выратаванні яўрэяў у гады вайны.

Калектыў рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва" выказвае шчырыя спачуваныя агледальніку рэдакцыі газеты "Культура" Алегу Валер'евічу Клімаву ў сувязі з напактаўшым яго горам — смерцю бацькі Валерыя Патрвіча.

Уладзімір Карачэўскі,
Валерыя Арланава,
Уладзімір Арлоў
і Алег Елісеенкаў.

“Купала” Уладзіміра Янкоўскага. Таксама, вы, напэўна, ужо чулі навіны пра “Урокі персідскай” Вадзіма Перэльмана, кінастужку, у якой прымала ўдзел і наша кінастудыя. Карціна ў лютым будзе прэзентавана на Берлінскім кінафестывалі — дата прэм’еры ўжо вядомая — гэта 22 лютага. Што яшчэ? У бліжэйшых стратэгічных задачах — і супрацоўніцтва з маладымі рэжысёрамі. Хачу рызыкаваць і запусціць з праектам маладога кінамаграфіста. Пакуль вагаюся наконт кандыдатур. Таксама нядаўна адбылася сустрэча з кінамаграфістамі сяродняга пакалення, якія даўно не здымалі — Андрэем Кулішэнка, Андрэем Голубевым, Аляксандрам Канановічам... Хацелася б таксама з імі пасупрацоўнічаць.

Тым часам у які ўжо раз Уладзімір Арлоў прамаўляе гучным басам фінальную фразу музычнай кампазіцыі — “Время кино”. Уладзімір Аляксандравіч, у якога было самае дынамічнае ампліа на сцэне, з радасцю адгукваецца на прапанову пяціхвіліннай размовы.

— Чакайце ад мяне новай серыі пра жывую гісторыю нашага кінамаграфіста, — перадае ён прывітанне газете “Культура”. І ўжо без жартаў распавядае пра тое, што ў бліжэйшым квартале на “Беларусь 3” запаланававы выхад чатырох перадач яго аўтарскага цыкла “Люблю і памятаю”.

— Я распавядаю пра заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Генадзя Шкуратава, які здымаўся ў мяне ў фільме “Хэпі-энд” і гістарычным серыяле “Пракляты ўтульны дом”, пра кампазітара, народнага артыста БССР Генрыха Матусавіча Вагнера, пра Уладзіміра Яўгенавіча Солтана, і таленавітага піяніста, які сышоў ад нас год таму, Юрыя Блінова, — “раскрыў карты” рэжысёр. — Па шчырасці, ёсць матэрыял на трыццаць — сорак перадач, і, на жаль, кожны год прыносіць нам новыя кандыдатуры для майго праекта — толькі нядаўна ад нас смышлі Генадзь Гарбук, Мікалай Кірычэнка, Ігар Лучанок...

Таксама рэжысёр абмовіўся пра запуск свайго кінапраекта на кінастудыі Уладзіміра Бокуна.

— “Новая стужка будзе прысвечана падарожніку Фэдару Конохаву”, — зазначыў кінарэжысёр.

Між тым, Сяргей Галіевіч Кацёр, які з’яўляецца прадзюсарам і рэжысёрам праекта “Кіно майёй краіны”, прамовіў на пляцоўцы запаветнае “Знята!” Здымкі кліпа скончыліся, — тры галзіны праляцелі зусім назаўважна.

— Сяргей Галіевіч, ці можна лічыць канал “Беларусь 3” паслом беларускага кіно? Ці атрымоўваеце вы аддачу ад вашай працы? — імкнуўся “ўрываць” слоўца ў тэлережысёра.

— Калі казаць пра аўдыторыю “Кіно майёй краіны”, увогуле аўдыторыю “Беларусь 3”, у параўнанні з іншымі тэлеканаламі, яна невялікая, — адказаў уладальнік прэміі “Тэлеарышнік”. — Але яна ёсць і паволі расце. Можна быць, гэта звязана з тым, што мы паказваем добрае кіно — і беларускае, і сусветнае? Не ведаю. Але я атрымліваю словы падыскі ад людзей — і гэта мяне цешыць.

Наступны выпуск праекта “Кіно майёй краіны” можна ўбачыць ў бліжэйшых панядзелак. Кліп на песню “Время кино” будзе прэзентаваны ў праграме ўжо 10 лютага.

Марыя ГУЛЕГІНА:

“Беларусь — мой родны дом”

У першы дзень лютага, пасля перапынку амаль у 30 гадоў, на сцэну Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь ізноў выйдзе Марыя Гулегіна — адна з найславнейшых спявак свету, найлепшая “Тоска” сучаснасці, і увогуле “найлепшае драматычнае сапрадна”, як кажуць крытыкі. Яе параўноўваюць з самай Марыяй Калас. Марыя Гулегіна — заслужаная артыстка БССР, грамадзянка Беларусі.

Надзея КУДРЭЙКА /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Марыя Гулегіна і Валянцін
Елізар’еў.

Апошні раз у Мінску яна выступала ў 1992 годзе — на арганізаваным ёй жа даражынным канцэрце зорак сусветнай оперы для пацярпелых ад Чарнобыльскай аварыі. Прыязджала і ў 2002-м падчас правядзення “Дзіцячага Еўрабачання” ў якасці Пасла добрай волі ЮНІСЕФ, але не спявала. Сёння ў яе адбудзецца сольны канцэрт: у праграме — італьянская опера, першае аддзяленне плянцаца цалкам прысвечаны музыцы Джузэпэ Вэрдзі, неперазыздзенай выканаўцай якой і лічыцца спявачка. За дыр’жорскім пультам — мастра Альберта Веранзі, з якім артыстка супрацоўнічае з даўніх часоў.

Сённяшняю падзею можна назваць гістарычнай і доўгачаканай не толькі таму, што беларуская публіка зможа пачуць такую праслаўненую артыстку, якой даўно скарыліся ўсе лепшыя тэатры свету — ад міланскага “Ла Скала” да нью-йоркскага “Метрополітэн-опера” — але і таму, што менавіта ў Мінску на сцэне нашага Вялікага тэатра Марыя Гулегіна рабіла першыя крокі ў кар’еры і нават праз 30 гадоў, якія жыве і працуе ў Еўропе і Амерыцы, называе Беларусь родным домам. У Мінск маладая выпускніца Адаўскай кансерваторыі трапіла ў 1983 годзе і трапіла невывадакова — хацела працаваць з нашым праслаўненым дыр’жорам, народным артыстам СССР Яраславам Вашчаком: пры кожнай нагодзе яна не стамляецца згадваць, як удзячна музыканту за навуку. Гэтак жа не забываецца дзякаваць народнай артыстцы СССР Святлане Данілюк, якая дапамагла і ў прафесіі, і ў кар’еры. У сярэдзіне 80-х кожны спектакль Гулегінай на мінскай сцэне меў розгалас — “Ада”, “Дон Карлас”, “Яўгені Анегін”, “Севільскі цирюльнік”... Неўзабаве Марыя Гулегіна ўжо выходзіла і на сцэну “Ла Скала” — яе партнёрам быў сам Лучана Павароцці. А ў мінскай тэатры сітуацыя абвастрылася — панавалі яшчэ савецкія парадкі: пра драматычныя падзеі тых часоў нямагла сказана і напісана. У выніку артыстка з усёй сям’ёй пера-

ехала ў Германію — каб мець магчымасць выступаць і рабіць міжнародную кар’еру. Пра Беларусь ніколі не забывалася. І на прэс-канферэнцыі, зладжанай у Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі напярэддні сённяшняга сольнага канцэрта, Марыя Агасцяна многа і з любоўю гаварыла пра нашу краіну і Мінск.

— Калі чалавек вырастае са свайго роднага дома, калі яго крылыць толькі пачынаюць умацоўвацца, яму хочацца паляцець далёка-далёка. А потым чалавек сталее і пачынае разумець, што вытокі сваё ўсё роўна трэба памятаць. Канешне, я хачу сюды вяртацца, я хачу тут спяваць, хачу паказваць усё майстэрства, набытае за дзесяцігоддзі. Насамрэч, мне вельмі хочацца сюды прыезджаць.

Дарчы, хоць і нарадзілася Марыя Гулегіна ў Адэсе, і па бацьку армянка, але, як зазначыла, у яе ёсць і “тры кроплі беларускага крыві”.

— Па матчынай лініі мае продкі — Міклашэвічы з Беларэжскай пушчы. Так што я тут дома!

На прэс-канферэнцыі мастацкі кіраўнік Вялікага тэатра Беларусі, народны артыст СССР Валянцін Елізар’еў сказаў:

— Я марыў пра тое, каб Марыя праспявала ў нас не толькі канцэрт, але і спектакль. Вось пакуль толькі канцэрт, які, думаю, для ўсіх будзе ашаламляльнай падзеяй. Спадзяюся, што потым будучы і спектаклі.

Зараз артыстка жыве ў Люксембургу, які ёй нечым нагадвае Беларусь: і там яна можа гэтак жа паспяхова аддавацца сваёй страці — збіраць грыбы. Гастрольны графік у Марыі Гулегінай, якая летас адзначыла 60-годдзе, насычаны і напружаны. У Мінск яна прывяццела з Сафіі, дзе бліскава адыграла Тоску, праз тыдзень у яе Бухарэст — і сольны канцэрт, і опера “Турандот”, потым ізноў “Турандот” у Расіі ў Марыінскім тэатры, і гэтак далей — графік распісаны на гады. Магчыма, спраўдзіцца чаканні Валянціна Елізар’ева, якія супадаюць з жаданнем самой спявачкі, і мы яе ўбачым у Мінску не толькі з канцэртам, але і ў спектаклі.

Сёння на арэне Беларускага дзяржаўнага цырка — прэм’ера новай праграмы “Водная феерія. Фэнтэзі парк”: з 1 лютага па 10 мая яна будзе радаваць дарослых і маленькіх глядачоў, якія акрамя традыцыйных і вельмі разнастайных цыркавых нумароў убачаць сапраўднае шоу фантазіі — сотні водных струменяў паляцяць пад самы купал цырка і нязрунцва феерычнымі вадаспадамі! Усё гэта з бліскачай лазернай інсталляцыяй. Падчас аднаго прадстаўлення будзе выкарыстана 200 тон вады. Яшчэ ў праграме — дрэсіраваныя марскія лавы, мядзведзі і малпы, эквілібрысты на трапедзі, акрабаты на батуте, сілавая атлетыка, канешне ж — клоўны! — ды шмат чаго іншага.

Фота Наталлі ОБАД

Шчорсы Храптовічаў: вяртанне ў часе і прасторы

Антон РУДАК /
Фота аўтара

23 студзеня ў галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылася прэзентацыя выставачнага праекта “Вяртанне”, прысвечанага спадчыне графаў Храптовічаў — сядзібе ў Шчорсах Навагрудскага раёна Гродзенскай вобласці.

Арганізатарамі праекта “Вяртанне” выступілі Нацыянальная бібліятэка Беларусі і сядзіба-музей “Шчорсы”, размешчаная на тэрыторыі колішняга маёнтка Храптовічаў. Акурат на сродкі ад дзейнасці сядзібы былі выкананыя прадстаўленыя на выставе копіі карцін, што некалі належалі роду Храптовічаў і захоўваліся ў Шчорсах, а сёння знаходзяцца ў Дзяржаўным музеі выяўленчага мастацтва імя А.С. Пушкіна ў Маскве.

Тут можна пабачыць жывапісную копію карціны Іагана Томаса ван Кеселя “Бяленне палатна пад Харлемам” 1675 года, а таксама сем лічбавых копіяў карцін вядомых еўрапейскіх мастакоў XVII — XVIII стагоддзяў, якія яшчэ чакаюць свайго аднаўлення ў жывапісе. Мэта праекта “Вяртанне” акурат паліагае ў стварэнні копіяў і аднаўленні калекцыяў жывапісу, якая захоўвалася ў Шчорсах да 1914 года.

ЛЁС МАСТАЦКАЙ КАЛЕКЦЫІ ГРАФАЎ

Калекцыянер і краязнавец Дзмітрый Шаўня, які выступіў ініцыятарам праекта “Вяртанне”, адзначае, што выраб прафесійнымі мастакамі жывапісных копіяў карцін на сёння з’яўляецца ці не адзіным спосабам вярнуць страчаную спадчыну Шчорсаў на радзіму. З мэтай рэстаўрацыі жывапіснай калекцыі шляхецкіх родаў Храптовічаў і Буянін’евых, якія некалі валодалі маёнткам, краязнавец наведвае архівы, музеі, мястечкі звязаныя з гісторыяй аб’ектаў дынастыі, стасуецца з іх нашчадкамі, якія жывуць далёка за межамі нашай краіны. Пошук карцін накіраваны перадусім на стварэнне іх копіяў, альбо выкуп тых палатнаў, якія захоўваюцца ў прыватных калекцыях — бо, на жаль, весці гаворку аб вяртанні твораў жывапісу, якія захоўваюцца ў дзяржаўных музеях за мяжой, пакуль маларэальна.

Падчас аднаго з візітаў у Маскву калекцыянер высветліў, што шэраг карцін, якія належалі Храптовічам, знаходзіцца ў Дзяржаўным музеі выяўленчага мастацтва імя Пушкіна. Чатыры карціны выстаўлены ў асноўнай галерэі, а яшчэ чатыры знаходзяцца ў сховішчы, сярод іх — партрэт графа Іахіма Храптовіча, які быў апошнім канцлерам Вялікага Княства Літоўскага.

Магнацкі род Храптовічаў быў адным з самых старажытных, слаўных і

Гаспадарчы будынак сядзібы Храптовічаў у Шчорсах.

ўплывовых на беларускіх землях цягам доўгіх стагоддзяў. Нядзіўна, што яго прадстаўнікам удалося сабраць вялікую і каштоўную калекцыю твораў мастацтва, якая захоўвалася ў маёнтку ў Шчорсах. З пачаткам Першай сусветнай вайны, з прычыны нямецкага наступу на тэрыторыі Беларусі, узнікла пагроза разабавання калекцыі. Тагачасныя ўладальнікі Шчорсаў палічылі за лепшае вывезці творы мастацтва ў Маскву.

Але неўзабаве распачалася Лютаўская рэвалюцыя. Каб лепш забяспечыць захаванасць калекцыі ў такі неспакойны час, гаспадары перадалі яе ў Румянцаўскі музей. А тут здарылася яшчэ адна рэвалюцыя — Кастрычніцкая, пасля якой усе зборы музея былі нацыяналізаваныя. Самі ўладальнікі шчорсаўскіх збораў былі вымушаныя эміграваць.

Даследчыкі падазраюць, што частку калекцыі жывапісу Храптовічаў, якая захоўвалася ў Румянцаўскім музеі і налічвала 25 палатнаў работы еўрапейскіх майстроў, саветыя ўлад распрасталі. Толькі восем палатнаў перадалі ў 1924 годзе ў музей імя Пушкіна, дзе яны захоўваюцца і сёння. Ёсць падазрэнне, што яшчэ адно палатно знаходзіцца ў Алма-Аце, другое — у Казані, а трэціе можа знайсці ў Варшаве. Не вы-

Фальварак Храптовічаў Мураванка ля Шчорсаў.

ключана, што рэшту карцін таксама магчыма адшукаць у прыватных калекцыях, але дакладных звестак на гэты конт пакуль няма.

АД ЦАРКВЫ ДА МАЁНТКА

Каб адчуць атмасферу месца, дзе зберагаліся і назап’яваліся мастацкія скарбы Храптовічаў, накіроўваемся ў іх колішняе ўладанне. Акрамя ўласнай сядзібы, у Шчорсах Іахім Храптовіч у 1770-я гады фундаваў пабудову ў цэнтры мястэчка хрысціянскага храма — на той час уніяцкага. Булаваў яго славыты італьянскі дойлід Джузэпэ дэ Сака, будынак храма лічыцца помнікам пераходнага стылю ад барока да класіцызму.

Сёння гэта праваслаўная царква, асвечаная ў гонар святога Дзмітрыя Салунскага, якая ўраджае сваім магутным і ўрачыстым выглядам. Краязнаўцы шкадуць толькі аб тым, што будынак страціў сваю высокую вежу-званіцу — яна пацярпела ад абстрэлаў падчас Першай сусветнай вайны. Не менш цікавае відовішча ўяўляе ўнутранае ўбранства храма. Некалі тут знаходзіліся абразы пэндзля славацкага італьянскага майстра Марчэла Бачарэлі, які, між іншага, аздабляў у свой час інтэр’ер Каралеўскага замка ў Варшаве.

Але і сёння ў шчорсаўскай царкве ёсць на што пагля-

дзець — настаяцель айцец Дзмітрый звяртае ўвагу на харутву, што размешчаная ля іканастаса — яна паходзіць з XIX стагоддзя і мае на адваротным баку надпіс “Братство шчорсовской церкви”. Яшчэ дзве харутвы, якія захоўваюцца побач, вядомыя па фотаздымках з 1930-х гадоў. А на адным з абразоў у цудоўным народным стылі можна бачыць подпіс мясцовага майстра — “Н. Середнінскій”. Адметна, што створаны абраз у 1954 годзе — у эру навуковага атэізму.

З царквы накіроўваемся ўласна да колішняй сядзібы Храптовічаў. Комплекс сядзібных будынкаў быў узведзены ў 1770-я гады еўрапейскімі архітэктарамі Джузэпэ дэ Сака, Карла Спампані і Якубам Габрыэлем. Маёнтка славіў сваёй бібліятэкай і мастацкай калекцыяй, таму нездарма тут гаспявалі такія вядомыя творцы, як Адам Міцкевіч, Уладзіслаў Сыракомля, Ян Чачот — апошні нават пэўны час працаваў тут бібліятэкарам. А Міцкевіч нават тут ствараў свае знакамітыя творы — паэмы “Гражына” і “Конрад Валленрод”. Цікавы факт з найноўшай гісторыі сядзібы прыпадае на адкрыццё выставы кінарэжысёр Уладзімір Арлоў: нават тут адбылася і трынаццаць гадоў пазней у 1994 годзе здымка аднаго з

Царква святога Дзмітрыя Салунскага.

першых беларускіх серыялаў пад назвай “Пракляты ўтульны дом”.

Сам графскі палац, на жаль, не захавалася, а рэшта будынкаў, што дайшлі да нашага часу, знаходзіцца сёння ва ўласнасці Навагрудскага райвыканкама. Пабудовы не выкарыстоўваюцца, але з 2015 года вядзецца добраўпарадкаванне тэрыторыі сядзібнага комплексу з акцэнтам на рамонт, кансервацыю і захаванне ацалелага. Ідуць пошукі новага ўласніка і інвестара, які надаў бы сядзібе ў Шчорсах другое жыццё. З дапамогай “Белрэстаўрацыі” быў вызначаны прадатны кошт забудовы: 2,5 тысячы квадратных метраў памяшканняў на плошчы 32 га прадаюць за 50 тысяч рублёў, а парк мяркуюць перадаць у доўгатэрміновую арэнду. Тым не менш, на жаль, ужо восем аўкцыённаў скончыліся безвынікова.

ПРЫСМАКІ ШЧОРСАЎСКАЙ ВЯНДЛЯРНІ

Галоўны спецыяліст аддзела культуры Навагрудскага райвыканкама Наталія

Жышко распавяла, што за два апошнія гады была праведзена расчыстка фундаменту шчорсаўскай сядзібы ад дрэваў, якая дапаможа прадухіліць пагрозы іх разбурання. Захаваць падмуркі ў прымальным стане надзвычай важна, бо талы не выключаныя і магчыма сядзіба пачне страчанага будынку палаца. Таксама лягас, валанджы і сям’я БРСМ расчысцілі тэрыторыю фальварку Храптовічаў Мураванка, які размешчаны непаліцкі ад Шчорсаў — тут захаваліся старадаўнія гаспадарчыя пабудовы. Вялікую ролю ў добраўпарадкаванні сядзібы адыгрываюць валанджы культурына-асветніцкага фонду “Шчорсы і Храптовічы”.

У планах — рамонт даху вяндыярні, яшчэ адной з адметных пабудоваў шчорсаўскай сядзібы. Для гэтага ўжо восем аўкцыённаў скончыліся безвынікова. Таксама падзеленыя сродкі на стварэнне сумеснага польска-беларускага турыстычнага маршрута ў межах праекта міжнароднай тэхнічнай дапамогі. Звяр-

таючы ўвагу на выдлярню Храптовічаў, у Шчорсах хочучь зладзіць гастронамічны фэст.

Наталія Жышко адзначае, што Навагрудскі раён налічвае 85 аб'ектаў у Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцяў, з іх 55 архітэктурных, а два пункты дупі Струвэ адносяцца да спісу сусветнай спадчыны UNESCO. Гэта адзіны раён у Беларусі, на тэрыторыі якога часткова захаваліся два замкі — і абодва яны цяпер знаходзяцца ў працэсе рэстаўрацыі.

Што ж тычыцца нематэрыяльнай спадчыны — у Навагрудку надаюна акурат адкрылася выстава, на якой была прадстаўлена кракаўская шопка — славуная польская баглейка, унесена ў спіс сусветнай спадчыны UNESCO. Таксама адбыўся падвойны майстар-клас, падчас якога польскія майстры вучылі рабіць шопку, а беларускія — паказвалі сакрэты стварэння навагрудскай выцінанкі-набіванкі, традыцыйнага майстэрства выразаання з паперы. Таксама могуць прэзентаваць на ўваходжанне ў спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны танцы са стогодавай

на, сродкамі жывапісу. На выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы прадстаўлены жывапісныя работы, эцюды, акварэльныя замалёўкі, створаныя ў выніку трох пленэраў, якія прайшлі ў сядзібе “Шчорсы”. Мастакі імкнуліся ўзняць аблічча палацава-паркавага комплексу і яго ваколіц у такім выглядзе, быццам іх не закраў час.

Месца правядзення выставы невыпадкова: у экспазіцыі прадстаўлены таксама два выданні з кніжных збораў Храптовічаў, якія захоўваюцца ў Нацыянальнай бібліятэцы. А ініцыятар праекта “Вяртанне” Дзмітрый Шаўня прадставіў увазе гасцей, што сабраліся на адкрыццё выставы, і трэці асобнік з уладальніцкім надпісам Храптовічаў.

Першы намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алена Даўгаполава распавяла, што ў 2009 годзе сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай Украіны імя У.І. Вярнадскага пры падтрымцы UNESCO быў створаны дыск, які змяшчаў бібліяграфічны паказальнік і лічбавыя копіі тытульных аркушаў дзвюх тысяч асобнікаў кніг са збораў Храптовічаў, што захоўваюцца ва Украіне. Туды яны трапілі

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Ілья СВІРЫН

Скульптар Максім Пятруль перакананы, што яны златныя стась не менш папулярнымі выставачнымі пляцоўкамі за звычайныя галерэі і музеі. Прычым дэманстраваць там можна не толькі добрыя ўзоры дызайну або дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, але самыя што ні ёсць аўтарскія залуцы.

— Я прапанаваў твае аб'екты, якія цалкам адпавядаюць майму творчаму крэду і канцэптуальным арыентацыям, — кажа ён. — Гэта зусім не працы, зробленыя “на замову”. Гэта мае мастацкія працы, у якіх я вырашаю актуальныя для сваёй творчай практыкі задачы і захоўваю свае асабістыя коды, даючы глядачу магчымасць знайсці ўласны. Проста так склалася, што людзі змогуць аглядаць іх на станцыях метро. І гэта выдатна: квіток у музей не кожны набудзе, а вось жэтон — іншая справа. У выніку, выйграюць усе — і заказчык, і пасажыры, і мастакі.

НІЦЬ МОВЫ

Максім Пятруль усталяваў у метро дзве свае манументальныя скульптуры — “Кнігу беларускаю” на платформе станцыі “Плошча Францішка Багушэвіча” і “Сонца” на “Юбілейнай”. Малдзі ён дэманструе ў сваёй майстэрні — у той час, калі работы па іх увабавалі ў натуральную велічыню ўжо выдуша.

Першая — гэта паўта нітак, з якіх сатканая сямья вядомыя словы класіка — “Не пакідайце жашай мовы, каб не ўмерлі”.

— Я ўявіў культуру і мову як ніц, што з глыбін сэрца бы артэрыі разыходзяцца навокал, ствараючы гэўныя сістэмы і суплёты сэнсаў, — тлумачыць сваю працу аўтар. — Выкарыстоўваючы адзіны модуль, я імкнуўся адлюстраваць усю гісторыю нашай культуры. І нешта падобнае, дарэчы, раблю і ў працы “Сонца” — панажаною алзін і той самы геаметрычны элемент. Што цалкам адпавядае майму творчаму накірунку — “максімалізм”, які я маніфэставаў у 2018 годзе ў галерэі “Арт-Беларусь” на аднайменнай выставе ў дзень народзінаў мяне і

Падземнае сонца транспартных артэрыяў

Васіля Канцэпцыйскага — 16 снежня 2018 года. Гэта свайго кшталту апазіцыя амерыканскаму мінімалізму, прадстаўнікі якога стваралі аб'екты, якія паказваюць выключна саміх сябе, без усялякіх рэфэрэнцый. Калі ты выяўляеш прызму, гэта проста прызма — і ўсё. А ў мяне ўсё мае канцэптуальны мэсэдж, і ў гэтым розніца. Я стараюся сказаць як найболей, выкарыстоўваючы пры гэтым як найменш выяўленчых сродкаў. Вось асноўны прыныпы “максімалізму”.

Аб'ект, прызначаны для станцыі “Юбілейная”, таксама ўтрымлівае багата адсылак. Зрэшты, і сама месца тут самавітае. Кажуць, яшчэ да таго, як плошча стала называцца гэтым чынам (а здарылася тое ў 1826 годзе, і з таго часу назва не мянялася — што для Мінска бадай неверагодна!), там была Змяіная гара, на якой жыў сапраўдны цмок — пакуль яго не перамог асілак Менеск. А яшчэ менавіта за гэтым паргокам хавалася сонца.

— Мая скульптура нагадвае пра твае гарадскія легенды, — кажа Максім. — Наогул, калі я задумаваў той ці іншы твор, заўсёды вельмі шмат чытаю. Лічу, у творчай дзейнасці павінна быць найперш за дзейнічанна свядомасць, а ўжо потым — рукі.

Па словах аўтара, тэхнічна скульптура “Сонца” надзвычай складаная — розныя віды металу (неержавейка, латунь, медзь) не надта паміж сабой “сябруюць”.

— Каб злучыць іх у адзіны арганізм, даводзіцца выкарыстоўваць спецыяльныя прыпой, — дадае ён. — Зрэшты, выявіць і “ўтаймаваць” розныя ўласцівасці матэрыялаў я разглядаю як надзвычай цікавую творчую задачу.

ПОМНІК АБО СКУЛЬПТУРА?

Між тым, з'яўленне станцыі метро “Плошча Францішка Багушэвіча” мае і яшчэ адно важнае значэнне: на карце сталіцы нарочіце будзе годна прапісаная імя аўтара “Дудкі” і “Смыка” (саму плошчу, што ні кажы, ведае далёка не кожны). На жаль, помніка гэтаму не толькі літаратурнаму класіку, але і, па сутнасці, ідэолягу беларускай дзяржаўнасці ў Мінску дасюль няма. Таму я павіншаваў Максіма з тым, што ягоны манументальны аб'ект будзе тут першым. Аднак мая неасцярожная фраза на гэты конт раптам спаралзіла ў адказ цэлулю тыраду скульптара:

— Прабач, але я не ствараю помнік Багушэвічу — як і напрыклад, помнік сонцу! Думаю, наогул вельмі важна адпавядаць скульптуру ад помніка — а ў нас гэтага амаль ніхто не робіць. Наваг маю працу на станцыі метро “Грушаўка” нехта ахарактарызаваў як “помнік грушы”! Здавалася б, гэта лінгвістычныя нюансы — але паняціны апарат моцна ўплывае на рэчаіснасць і грамадскую свядомасць. Вось таму пад вядам скульптара ў нас на вуліцах вельмі часта акурат і з'яўляюцца так званыя “помнікі” — нават калі яны не маюць канкрэтных прагматыў. Магу прыгадаць тут, скажам, помнік рабочаму ў тупіку на станцыі Пралетарская і ў Завалскім раёне Мінска. Але я да гэтага не маю дачынення, бо ствараю менавіта скульптуры.

ФОКУС УВАГІ

У чым жа розніца — калі не браць пад увагу відавочных аспектаў? Як я зразу меў са слоў Максіма, у помніку галоўнай “дзейнай асобай” з'яўляецца герой або падзея — менавіта яны ў фокусе ўвагі. А ў скульптуры — мастацкая мова і светапогляд аўтара.

— Мастацтва павінна быць... найперш мастацтвам. Манументальная прапаганда — гэта не маё, — кажа скульптар.

Як падаецца, такі падыход у далёзным выпадку небяспрочны — але магчымы. У тым выпадку, калі пры МАКСІМАЛЬНЫМ выяўленні аўтарскай самасці ўлічваюцца і іншыя фактары — а іх тут безліч.

— Натуральна, я ставіў перад сабой задачу арганічна інтэграваць свае творы ва ўжо заладзеную прастору, субадпарадкаваць іх архітэктурнай станцыі, — адказвае аўтар на маё пытанне. — Можна, не самае важнае, як скульптура будзе спалучацца, напрыклад, з колерам падлогу, але гэта таксама мае значэнне. І працуючы поплеч з архітэктарамі, мы знаходзім адпаведныя рашэнні. Але пры гэтым, скульптура застаецца менавіта скульптурай — самадэстатковым аўтарскім творам, а не якімсьці прадыметам інтэр'еру. Яны падкрэсліць: я не выступаю тут як прадстаўнік сферы паслуг — кшталту шырульніка, якому вы кажашце, што за фрызурку вам зрабіць. Я — так ужо гістарычна склалася — займаюся творчасцю!

І менавіта таму Максім стварыў цікавы прэзідэнт: ён запрабаваў, каб яго

скульптуры былі падпісанымі! Пакуль што ў выпадку з падобнымі творамі, усталяванымі ў гарадскім асяроддзі, такой заведзёнкі няма.

— Гэтага ў нас, на жаль, няма, — парыруе Максім. — А вось калі ты трапляеш у барселонскае метро і бачыш там твор Тапіеа, або проста на вуліцы сустракаеш творы Міро ці Пікаса, то побач абавязкова будзе апапаведная шылддачка. Для таго, каб адрозніваць творы мастацтва ад смецця, дрэваў або ліхтароў, іх трэба маркіраваць. У нас, на жаль, не ўсе гэта разумеюць. М'яне вельмі папракаюць у пыліхавасці ды марнаслоўнасці. Але ж я проста імкнуўся ўкараніць нармальныя, сучасныя стандарты функцыянавання арт-аб'ектаў у гарадской прастору!

Пра тое, чым завершыцца гэтая палеміка, пакуль меркаваць рана. Але ў кожным разе відавочна ажно: шылддачка хіба прыцягне да аб'екта болей увагі мінакоў.

Па словах скульптара, праца над гэтымі творамі стала для яго сапраўдным выклікам — прычым у добрым сэнсе слова:

— Ты мусіш праяўляць сябе не толькі як мастак, але і як арганізатар. Ездзіць на сустрэчы, дамаўляцца з людзьмі розных прафесій, часам далёкімі ад творчасці, шукаць новыя спосабы апрацоўкі металу. Таму я і кажу, што гэта сапраўдны “чэлендж”, адказваючы на які, ты вучышся і расцеш. Не толькі ў творчым плане, але і ў агульначалавечым таксама. Гэта складана, але гэта развівае. І сабліва прыемна, што гэта таксама развівае і той горад, дзе ты нарадзіўся і жыеш.

На астачу запягаў у скульптара: ці няма страху, што далёка не кожны энэргаваны жыхар мегаполіса, прабягаючы міма ягоных твораў, будзе счытваць іх глыбінны змест? Ды і ахвотныя пакліць таксама знойдуцца: так здаралася ў нас ці не з кожным мастацкім аб'ектам, усталяваным у грамадскай прастору за апошні час.

— Гэта справа кожнага чалавека, — кажа Максім. — Рахваючы гледзючы ад мяне не залежыць. Калі жонка толькі што выліла табе на галаву галерку баршча, пэўна, ніводная скульптура не спадабаецца. Але займацца псіхатэрапіяй — не справа мастака. Яму трэба займацца, уласна, мастацтвам — і гэтага даволі.

Карціна Іаана Томаса ван Кеселя “Бяленне палатна пад Харлемам”.

Уладальніцкі надпіс Храптовічаў на кнізе 1860 года.

традыцыйнай, якія дайшлі да нашых дзён — ашмінаўская і масцішчанская кадрылі.

КАРЦІНЫ І КНІГІ ўзнаўляюць ГІСТОРЫЮ

Мэта выставачнага праекта “Вяртанне” — падтрымаць рэканструкцыю сядзібы ў Шчорсах. Як знешне, так і на месце: апнавіць і напоўніць былую бібліятэку і мастацкія калекцыі Храптовічаў, узнавіць маёнтак, парк — пакуль гэта магчыма зрабіць хаця б вобраз-

яшчэ напачатку XX стагоддзя, і не былі вернутыя ў Беларусь насуперак запавету ўладальнікаў і шматлікім спробам ды намаганням беларускага боку.

Сёння страчаная спадчына пакрысе вяртаецца ў Беларусь, хай сабе і толькі ў выглядзе копіяў. Так ці інакш, культурны набытак Храптовічаў робіцца даступным для ўсіх народаў. Цяпер варта звярнуць увагу на аднаўленне шчорсаўскіх мураў, якія бяспрочна належыць нашым зямлі і народу.

Зусім нядаўна знакавая ўстанова Беларусі — Дзяржаўны літаратурны-мемарыяльны музей Якуба Коласа — адзначыла свой 60-гадовы юбілей. Пра юбілейныя ўрачыстасці, IT-тэхналогіі, аўдыёгіды, кітайскія турыстаў, развіццё філіяла “Мікалаеўшчына” ды многае іншае “К” пагутарыла з сённяшнім дырэктарам музея Аляксандрам ХРАМЫМ.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота аўтара

— Аляксандр Васільевіч, адразу хачу павіншаваць вас і з новай пасадай, і з юбілеем установы. Не цяжка было амаль адразу пасля прызначэння на пасаду дырэктара планаваш юбілейныя мерапрыемствы?

— Дзякуй за віншаванні! Сапраўды, прызнаюся, было крыху цяжкавата. Але ж значную дапамогу па арганізацыі юбілейнага мерапрыемства мне аказалі самі супрацоўнікі музея Якуба Коласа. Таксама ў правядзенні свята нам дапамаглі міністэрствы культуры і інфармацыі. Так што ў нас у гэты дзень было даволі людна — прысутнічалі і прадстаўнікі пасольстваў, і кіраўнікі музеяў Беларусі, і родзічы Якуба Коласа і шмат-шмат гасцей.

— Здзіўляе гасцей уда-
лася?

— Думаю, што так. Скажам, выставай “Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна”, зробленай сумесна з вядомым калекцыянерам Уладзімірам Ліхадзедавым. А яшчэ для нашых гасцей мы прадэманстравалі фільм на беларускай мове “Народны пясняр”, зняты Юрыем Тарычам. Гэтая стужка мала вядома шырокаму колу аматараў кінематографіі, — напрыклад, у архівах “Беларусьфільма” яго проста няма! — тым не менш, яна прыцягвае з першых хвілін прагляду. Мяркуюцца, што калісьці сам Тарыч падарыў Якубу Коласа гэты фільм, які так і не выйшаў у шырокі эфір. Дарэчы, мы плануем зладзіць у музейных сценах тыдзень праглядаў сваіх фондавых фільмаў, прысвечаных класіку беларускай літаратуры.

— Новы кіраўнік — новае бачанне развіцця музейнай дзейнасці. З чаго пачалі працу на пасаде? Можна, з нейкіх новаўвядзенняў?

— У прычыпе, мяне вельмі, як ужо адзначаў, падтрымалі і падтрымліваюць супрацоўнікі музея Песняра. Так, мне адразу дапамаглі зразумець,

у якім напрамку лепш рухацца, як вызначыцца са стратэгіяй развіцця ўстановы і гэтак далей. Гэта, паверце, неацэнная дапамога. Таму менавіта ў гэтым кірунку працуем і цяпер. Так, у лістападзе зладзілі традыцыйную, ужо 33-ю па ліку, навуковую канферэнцыю “Каласавіны”. Яна заўсёды праходзіла ў літаратурным рэчышчы, але, я спадзяюся, мы пашырым яе межы. Прынамсі, хацелася б запрасіць на канферэнцыю спецыялістаў у галіне аховы драўлянай гісторыка-культурнай спадчыны, бо, як вядома, у нас ёсць ва ўласнасці цэлы шэраг падобных старадаўніх аб’ектаў.

— Гэта больш справы творчыя. А што да матэрыяльнай базы музея? Ці змаглі да юбілея нешта абнавіць?

— Так, здолелі і, лічу, доволі няблага. Скажам, абнавілі парк камп’ютарнай тэхнікі, закупілі як з бюджэтных, так і пазабюджэтных сродкаў два серверы (скарываем іх, у першую чаргу, для алічбоўкі музейных фондаў). Таксама цяпер усталяўваем сучасную пажарную сігналізацыю. Акрамя таго, мяркуюем размясціць у музейных сценах стэнд для продажу сувенірнай прадукцыі. Дарэчы, продаж сувеніраў за апошнія месяцы значна павялічыўся, і мы плануем пашыраць гэтую дзейнасць. Таму набываем для рэалізацыі розныя сувеніры,

сочым за попыткам, каб пазней працаваць з пакупнікамі ўжо наўпрост, без пасярэднікаў.

— Ужо на ўваходзе пабачыў і іншыя змены: напрыклад, гардэроб цяпер месціцца зусім не там, дзе раней...

— Так, бо ранейшы гардэроб быў калісьці гардэробам самога Якуба Коласа і сямейнікаў, таму вырашылі, што наведвальнікі будучы распрацаваць у іншым месцы. Яшчэ адна навіна — увесь другі паверх музея цяпер цалкам мемарыяльны. Акрамя таго, днямі мы зрабілі рэбрэндынг музейнай сімволікі, распрацавалі новы лагатып, а таксама цягам мінулага месяца пры дапамозе Мінгарвыканкама размясцілі сваю рэкламу ў метро і наземным грамадскім транспарце. Вынік пабачылі літаральна адразу, бо за апошні час колькасць наведвальнікаў музея значна павялічылася.

— А ці будзе задзейнічаны падчас мерапрыемстваў музейныя дворкі? Калісьці менавіта ў ім ладзілася сумесная імпрэза музейчыкаў з газетай “Культура”...

— Музейны двор будзе абавязкова задзейнічаны! Мяркуюем тае сёлета правесці і Масленіцу, і адзначыць Дзень закаханых, і зладзіць дзясяткі цікавых мерапрыемстваў. Так што заходзьце да нас часцей...

— Аляксандр Васільевіч, памятаю, што калі вы яшчэ працавалі ў Нацыяналь-

ным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь, дык на Міжнародным форуме па інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогіях ТІВО з вядомым справы разважалі пра неабходнасць IT-тэхналогій у музейнай справе, расказвалі пра новыя тады QR-коды... Ці мяркуюеце нешта рабіць у гэтым рэчышчы ў музеі Якуба Коласа?

— Ужо робім. Напрыклад, актыўна ства-

коў займаеца некалькі арганізацыяй. Таму нам трэба спачатку дамовіцца з імі пра супрацоўніцтва. Разам з тым, на сайце плануем стварыць прыкладу, дзякуючы якой можна будзе ў рэжыме анлайн замовіць групавую музейную экскурсію. Так што пэўныя ноу-хаў ў нас на сайце абавязкова з’явіцца.

— А што з аўдыёгідамі? Ці можна, скажам, сёння

**На новым сайце
плануем стварыць
прыладу, дзякуючы
якой можна будзе ў рэжыме
анлайн замовіць групавую
музейную экскурсію.**

раем новы сайт апошняга пакалення, са зменнай геаметрычнай канфігурацыяй (у тым ліку, для віртуальных наведвальнікаў, якія завітаюць на сайт праз свой смартфон), прычым, на трох мовах — беларускай, рускай і англійскай. У планах, ад слова, і кітайская. Ва ўсіх магчымых сацыяльных сетках мы сёння ёсць, але, зразумела, варта пашыраць кола наведвальнікаў, у тым ліку, за кошт замежных гасцей.

— А ці можна будзе, скажам, на гэтым сайце замовіць квіткі ў музей?

— Пакуль што падобнай функцыі на сайце не будзе, бо не ўсё тут залежыць ад нас: як вядома, у Мінску продажам квіт-

адзін з дыялектаў кітайскай мовы, што выклікае пэўныя пытанні ў замежных гасцей. Таму, натуральна, у гэтай справе лепш перастрахавацца. А з кітайскімі турыстамі плануем, да слова, доўгатэрміновае супрацоўніцтва. Можам іх зацікавіць, да прыкладу, тым, што твор Якуба Коласа “Дрыгва” быў перакладзены на кітайскую яшчэ за савецкім часам, а таксама паездкамі ў наш філіял “Мікалаеўшчына”, бо турысты з Паднябеснай вельмі любяць аўтэнттыку. А ў нас там, у філіяле, як я ўжо згадваў, знаходзіцца даволі шмат аўтэнттычных драўляных пабудов з адпаведным начыннем.

— Мабыць, гэта таксама ў вашым сённяшнім прыярытэце — больш актыўна задзейнічаць філіял “Мікалаеўшчына”, у які ўваходзяць Альбуць, Смольня, Акіньчы і Ласток.

— Так, бо, на жаль, сёння гэтыя музейныя асяродкі функцыянуюць не так актыўна, як хацелася б, асабліва ў зімовы перыяд. Таму плануем ладзіць у філіяле розныя мерапрыемствы, зазываць туды турыстаў (балазе, непаладлёк ад гэтых мясцін знаходзяцца Мірска і Нясвіжскі замкі), паказаць ім беларускую драўляную аўтэнттыку ва ўсёй яе прыгажосці, зладзіць велавандручку па мясцінах, дзе жыў Якуб Колас... Праўда, спачатку плануем справы правесці дадатковыя рамонтныя работы. Скажам, дзе-нідзе перакрыць дах, замяніць пажарную сігналізацыю, сістэму грамадзтваў і гэтак далей. Працуй ў гэтым кірунку, натуральна, хапае, як, мабыць, і кожнай музейнай установе, у якой ва ўласнасці ёсць старадаўнія драўляныя пабудовы.

— І апошняе пытанне. Наколькі я ведаю, наяўная музейная экспазіцыя даўно не абнаўлялася. Няма жадання папрацаваць над яе рэбрэндынгам, прычым, з улікам усіх найноўшых тэхналогій і распрацовак, якія сёння існуюць у музейнай справе?

— Так, па маім перакананні, сённяшняя экспазіцыя маральна састарэла. Таму вырашылі, са згоды родзічаў Якуба Коласа (з якімі ў мяне, дарэчы, цяпер наладжаны самыя цесныя кантакты), распачаць працу ў гэтым кірунку. Цягам бліжэйшых месяцаў зробім дызайн-праект для новай экспазіцыі, а пазней пачнём абнаўляць экспазіцыю ўжо ў рэальнасці. Таму гэты, 2020-ты год, будзе вельмі важны і для мяне, як для новага дырэктара ўстановы, так і для самога Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа.

Юлія ШПІЛЕЎСКАЯ: “У мяне ў руках журавель, а не сніца”

“Мне падабаецца такая магія лічбаў і супадзенняў — у 2000-м я прыйшла ў Купалаўскі тэатр, у 2020-м пачаўся мой 20-ты сезон, і як падарунак да дня нараджэння, што быў 17 студзеня, я атрымала пачэснае званне заслужанай артысткі Беларусі”, — гаворыць актрыса і тэлеведучая Юлія Шпілеўская. На пачатку года на адну заслужаную артыстку ў нашай краіне стала болей. І асабліва прадстаўляць яе не трэба — не толькі тэатральнай публіцы, якая, канешне ж, сочыць за спектаклямі і Купалаўскага — роднага для Юліі тэатра, і за пастановкамі “Тэрыторыі мюзікла”, у якіх яна іграе і спявае, але і самай шырокай — бо многа гадоў Юлія Шпілеўская літаральна не пакідае экрану тэлевізараў: вядзе ранішняе шоу на канале СТБ, вядзе вялікія фестывалі, напрыклад, “Славянскі базар у Віцебску”, і гэтак далей. Усмешлівая, пазітыўная, энергічная — такой яе ведаюць тэлегледачы. А тэатральныя ролі, вядома ж, бываюць розныя. Пра сцэну і жыццё мы гутарым з артысткай з нагоды такой прыемнай падзеі.

Надзея КУДРЭЙКА

— Ваша першая роля ў тэатры — Паўлінка, і ігралі вы яе многа гадоў. Ці адчулі летась, што ўвайшлі ў гісторыю, калі даведаліся, што спектакль прызналі гісторыка-культурнай каштоўнасцю Беларусі?

— Сапраўды, я падумала, што “ўвайшла ў гісторыю!” У гісторыю ўвайшла, мне падаецца, усе, хто іграў Паўлінку. Роля перадавалася ад актрысы да актрысы: я, напрыклад, атрымала яе з рук Зой Белаховіч — нязменнай Паўлінкі на працягу 20-ці з нечым гадоў, і сама потым адыграла больш за дзесяць гадоў. Такія пераемнасці, такія трапільныя вельмі каштоўныя, і гэта ж адна з прычын таго, што спектакль прызналі нашай культурнай спадчынай. Але я ролю ўжо нікому не перадавала, таму што спектакль змяніўся — яго адрэжэравалі, так бы мовіць, і цяпер ён ідзе з іншым мастацкім аздабленнем, з іншымі дэталімі.

Для мяне роля Паўлінкі, мабыць, самая дарагая, як самым дарагім бывае складанае дзіця, у якое ты ўкладваеш усе сілы, — і маральныя, і фізічныя. У мяне так і было, бо я была яшчэ студэнткай. І вось такая адказнасць! Хвалявалася страшэнна, баялася, што не змагу адпавядаць. Мне нават слова падабраць складана, як я тады хвалявалася — гэта быў нейкі свяшчэнны жах!

— З тых часоў, з тых прэм’ерных спектакляў фразы пра тое, што ў вашай Паўлінкі быццам тры вышэйшыя адукацыі?

— Нехта так напісаў, і мне запомнілася, я потым пра гэта неаднойчы расказвала. Тады мяне гэта кроўка зачпала, я паперажывала. Але потым падумала: “Затое запомнілі!” Канешне, з папулярнай Паўлінкай, з Зойй Валыянцінаўнай, мы розныя, ды і не трэба, каб былі аднолькавымі. Зараецца, мне нават на касцюгах гаворыць: “А не маглі б вы паглядзець больш ласкава, больш лагодна, стаць больш добрай!” А я думаю: “Ну як так? Я ж насамрэч вельмі добры чалавек!” Проста такая ў мяне знешнасць, мабыць, больш надарнаўнага складу, а часам трэба быць мілай і рахманай як Алёнушка з казкі, ці як Снягурка. А я, дучэй, Снежная каралева, а не Снягурка.

— Мы згадалі вашу першую ролю, давайце цяпер пагаворым пра самую апошнюю на часе.

— Гэта роля ў спектаклі “Кароль Лір” рэжысёра Мікалая Пінгіна.

Даволі складаны па ўспрыняцці спектакль, мне падаецца. Там многа тэкста, які вельмі важна чуць і разумець, вельмі многа эмоцый і напружанасці. У сэнсе, глядзч мусіць быць падрыхтаваны. Мы паказвалі прэм’еру перад самым Новым годам, а я стаю за кулісамі і думаю: “Божухна! Перад Новым годам людзям — і такое!”

— Былі ж аншлагі, на “Кароль Лір” і грашчкі немагчыма!

— Гэта праўда, спектакль з магутнымі сцэнамі і фіналам, як любіць Мікалай Мікалаевіч, уражае і праймае. У мяне роля старэйшай дачкі караля — Ганэрыльы. І вось што значыць сапраўдны рэжысёр — яму адразу зразумела, хто можа сыграць ролю, і мяне ён у ёй убачыў. Хаця не ад аднаго чалавека давялося пачуць: “Як гэта Юлія будзе іграць такую злосную Ганэрыльыю?” Але ведае рэжысёр, што ў мяне ёсць зольнасць, што я магу гэта зрабіць. І усё роўна Пінгін кажа: “Будзем змагацца з твай жаноцкасцю” — ён вечна кітаўту змагаецца з майй жаноцкасцю. Гэта напалуўжартам, канешне, бо яна ж бывае і патрэбна на сцэне.

“Для мяне роля Паўлінкі, мабыць, самая дарагая, як самым дарагім бывае складанае дзіця, у якое ты ўкладваеш усе сілы, — і маральныя, і фізічныя. Я тады хвалявалася — гэта быў нейкі свяшчэнны жах!”

— Дзве такія працігелыя ролі — Паўлінка і Ганэрыльыя...

— А я б не сказала, што ролі абсалютна працігелыя. Персаннажы — можа быць, а вось ролі... Таму што ў Паўлінкі таксама характар вельмі моцны, і дзякуючы яму гераіня змагла дасягнуць мэты і нешта здзейсніць. Не стану хваць, мне падабаецца іграць характар. Згадваю, калі вучылася ў Акадэміі, мы ставілі з аднакурснікам апавед Чэхава “Размазня”, і там у мяне была роля абсалютна бесхарактарнай дзяўчыны. Як жа мне цяжка гэта давалася! Сама я хацела забіць крыўдзіцеля гераіні, але даводзілася шукаць у сабе абсалютную “размазню”... Таму мой характар у жыцці, відэаюна, дыктур і мае амплуа на сцэне. Але, думаю, што з маім цяперашнім досведам і ўменнем я ўжо магу з сабой дамовіцца, і дзе трэба — быць стальной, а дзе трэба — акамітанай і мяккай.

Фота Дар’я КАПІДА з архіва Юліі Шпілеўскай

— Акцёрская прафесія, як вядома, не гарантуе нейкага стабільнага поспеху. Можна быць і геніем, але не мець дастатковай працы. Ці былі ў вас цяжкія перыяды? Ваш характар дапамагае ў творчай кар’еры — менавіта ў кар’еры?

— Магчыма, я так востра не адчула нейкіх творчых прастоёў, бо заўсёды запаўняла паўзы іншай працай. Ёсць вольны час — я знайду, чым цікавым і карысным заняцца. І не клублюся ў атмасферы толькі тэатра, таму што, сапраўды, па выніку можна апынуцца вельмі няпачасным чалавекам, калі раптам станеш непатрэбным. Акрамя

проста злычывствам ісці па нейкай алной дарожцы. Я хачу сабраць усе грыбы ў лесе, а не толькі тэя, што вось тут, за бліжэйшай слячкай. (смях) Канешне, я расставіла прыярытэты, і мая прафесія, маё жыццё на сцэне для мяне вельмі важныя, але так, каб спыніцца і асеці ў нечым адным, мне не цікава. Таму ў мяне ёсць і музыка, і тэлебачанне (а было яшчэ і ралыё), і фестывалі, і спорт, і падарожжы, і адукацыйныя курсы... Не кажучы ўжо пра маю сям’ю.

— Як вы думаеце, ці можна назваць нешта канкрэтнае — можа, самую значную вашу ролю — за што вам у першую чаргу далі званне заслужанай артысткі?

— Наўрад ці гэта нейкая адна роля. Самае гаюнае — сам тэатр, яго кіраўніцтва, якое прапанавала маю кандыдатуру на атрыманне звання. А мне па жыцці заўсёды шанілі з кіраўніцтвам — што ў тэатры, што на тэлебачанні ці яшчэ дзе, хоць я і стараюся не хадзіць тымі калібрарамі, дзе ходзіць начальства, не імкнуся да гэтага. А ўвогуле так складася, што ў мяне многа рознай дзейнасці, якая на від. І зараз я не столькі пра тэатр кажу, як пра іншыя рэчы. Я была, напрыклад, вядучай “Славянскага базару ў Віцебску”, я вяла “Дажынкi”, уручэнне прэміі “За духоўнае адраджэнне” і гэтак далей: усё мерапрыемствы вельмі адказныя і публічныя. Міркую, што мае тэатральнае кіраўніцтва бацьчы і цэніць маю работу ў тэатры, але потым падключоўца нейкія іншыя фактары кітаўту: “а вашу маму і там і там показываюць”: я і ў тэатры, і на тэлебачанні, і на фестывалях. Магчыма, людзі, што прымаюць рашэнне далей, гэта ўсё таксама ўлічваюць. Я цалкам чыравоз гляджу на свае поспехі, на сваю папулярнасць і вядомасць. Дзякуй Богу, у мяне хапае самаіроніі, і магу сказаць шчыра, што ніводную сваю ролю я не лічу нейкім непераўзыходным шэдэўрам ці нешта такое.

— Аліччыва ж, што акцёр павінен быць протыца фанатам сцэны...

— Я шчыра люблю гэтую прафесію, але, прызнаюся, не кладу галаву на плаху, бо ўсё ж Богам, прыродай, лёсам мне дадзена столькі магчымасцяў у жыцці, што было б

— Але ж вы радаліся званню?

— Канешне, для мяне гэта стала сапраўдным падарункам і да Новага года з днём нараджэння, і да пачатку майго 20-га сезона ў Купалаўскім. Зараз модна адсылаць запытны Сусвету — не тое, каб я нешта канкрэтнае прасіла, але ўсё атрымала, насамрэч я вельмі ўдзячная жыхар Сусвету, я ўдзячная за ўсё, што мне даецца. І вельмі шчаслівая, што мае бацькі могуць асэнсаваць зараз гэты момант, могуць парадавацца за мяне — гэта ўсё для іх у першую чаргу. Яму толькі дзесяць гадоў, і пакуль ён, магчыма, не да канца разумее маштабы.

— Ваша першая любоў — музычны тэатр. І да яе вы праз многа гадоў вярнуліся, калі пачалі выступаць у спектаклях “Тэрыторыі мюзікла”.

— Тэатр “Тэрыторыі мюзікла” арганізавалі мае аднакурснікі Насця Грыненка і Дзмітрый Якубовіч, муж і жонка, неверагодныя малайцы, рызыкаюць людзі — у наш час адкрыць тэатр! Неяк мы пабачыліся, і я кажу: “Ну як так? Музычны тэатр і без мяне”. І ў 2015-м я ўпершыню выйшла на сцэну ў спектаклі “12 стульев”. Гэта тое, чым я хацела займацца заўсёды — мюзікалы, музычныя камедыі, рок-оперы. Я вельмі арганічна сябе пачуваю ў падобных спектаклях, іграю ў “12 стульев”, “Собака на сене”, “Страсти по Тилло”, “Обыкновенное чудо”. Гэта ж такі цудоўны матэрыял, з любімай усімі музыкai Генадзi Гладкова. Проста мара для любой артысткі.

— А стаць іграком на полі папулярнай музыкі не думалі? Вы выдзешце “Славянскі базар у Віцебску” і стасуецеся з усімі музыкантамі, з’явіліся ў кліпе “Баба-бомба” групы “Ленінград”, спяваеце ўсе казыры ў вас...

— Такія думкі бываюць. Але прывяду прыклад, як калісьці хацела зрабіць тату, але потым падумала: “А што я хачу гэтым выказаць, што хачу сказаць найперш самой сабе?” Вось і ў гэтым выпадку — калі зразумела, што хачу сказаць, то ўсё будзе. А так мне вельмі падабаецца боца-нова, танга і ўвогуле латвійскія рытмы. А яшчэ ў Мінску ладзіцца фестываль Анны Герман “Эўрыдыка” — я і вядучая, і спявачка. З радасцю адлукаюся на прапановы паспяваць.

— А ці не марыце вы пра нешта большае, чым быць вядомай артысткай толькі ў Беларусі? У вас, як я разумею, ёсць магчымасць зацікавіць сабой тэатры і тэлебачанне хоць бы суседніх краін...

— Справа ў тым, што я вельмі люблю тое, чым зараз займаюся. Для мяне гэта не сніца ў руках, з-за якой я не мару пра жураўля ў неба — гэта якраз журавель. Нехта можа назваць мяне неамбіцыйнай, а я лічу, што мне вельмі пашанцавала. Я люблю быць камусьці патрэбнай — сапраўды, дзе нарадзіўся, там і згадзіўся, — я прывязваюся душой да месцаў, дзе працую і жыву. Мой муж, напрыклад, за наша 15-гадовае з ім жыццё некалькі разоў змяніў працу, а я 20 гадоў у адным тэатры. Канешне, не выключою, што можа быць нейкі праект і за межамі Беларусі, але ўпэўнена, што адпрацую — і назад дадому. Я ўвогуле вельмі беларускі чалавек, мне добра неманіта тут, на сваёй культурнай, ментальнай беларускай тэрыторыі, дзе жылі мае продкі. Гэта не пафас, а такія глыбініны ў мяне адчуванні.

Моцных вам крылаў!

Дзесьці напрыканцы 1970-х нас, студэнтаў, накіравалі ўвесну на сельгасработы. Не на звычайную восеньскую бульбу, а на нарыхтоўкі яловага лапніку на корм жывёлы, якая выйшла з зімы напаўгалоўнай. Вось замест вучобы і матляліся з месяца па лясках Гомельшчыны. Не ведаю, наколькі эфектыўнай была тая “барачыба”. Уразіла іншае. Неяк у абеда прыехала да нас агітбрыгада з бліжэйшага вясковага клуба. Не памятаю, пра што спявалі і як танчылі дзяўчаты, а вось тое, што сярод перадавікоў корманарыхтовак назвалі яны і маё прозвішча, узрушыла тады надзвычайна. Ёсць парода крылатых людзей, побач з якімі ў цябе таксама пачынаюць вырастаць крылы.

Яўген РАГІН

Для мяне з таго часу ўсе, хто жыве шчыра, — крылатыя. Іншая справа, што заставацца шчырым вельмі не проста. Пра такіх сёння — і гаворка.

23 студзеня ў гасцёўні Мастоўскай раённай бібліятэкі ладзілася краязнаўчая вандрўка, прысвечаная ўраджэнцам мастоўскай зямлі “Людзі, якія праславілі наш край” і Году малой радзімы. Бібліяграф аддзела абслугоўвання і інфармацыі Грына Кавалёўская піша, што ў адпаведнасці з календаром значальных і памятных дат сёлета спаўняецца 120 гадоў з дня нараджэння Данілы Валковіча з вёскі Занёманск — беларускага рэвалюцыйнага дзеяча і старшыні СНК Беларусі; 110 гадоў — Яну Мыйштовічу з Вялікай Рагошніцы — польскаму дыпламату, публіцысту і перакладчыку; 95 гадоў — Івану Шчаснаму з вёскі Чарлёна — аднаму з кіраўнікоў скідзельскай антыфашысцкай маладзёжнай арганізацыі; 90 гадоў — Геннадзію Калабуку з Глядавічаў — работніку прамысловай вытворчасці і Яўгену Петрашэвічу з Падабранаў — педагогу і кампазітару; 85 гадоў — Рыгору Касьяновічу з вёскі Крывулькі — вучонаму-эканамісту і Расціславу Лагондзе з Ляткаў — музыканту; 80 гадоў — Яраславу Клімуцэ з Вострава — крытыку, літаратуразнаўцу і Станіславу Балтрукевічу з Мастоў — вучонаму ў галіне траўматалогіі, артапедыі і хірургіі; 70 гадоў — Анастасію Верабю з Вайнілавічаў — крытыку, літаратуразнаўцу, выкладчыку БДУ і Святане Ганчаровай-Грабоўскай — літаратуразнаўцы, доктару філалагічных навук; 65 гадоў — Паўлу Урбановічу з вёскі Тоўсічкі — вучонаму ў галіне радыёэлектронікі, і 50 гадоў Віктору Копачу з Капачоў — беларускаму

скульптару. “Увесь гэты матэрыял, — піша Грына Здзіславаўна, — сабраны і сканцэнтраваны ў электроннай прэзентацыі “Юбілейныя даты. 2020. Нашы землякі”. Працавала і кніжная выстава “Шануем нашых землякоў”. Праца зроблена, сапраўды, вялікая. І не ў маштабах справа, а ў тым, што веданне выбітных землякоў — аснова шчырай любові да роднага краю.

“Вось прайшоў Хрышчэньне — святая ачышчэння” — так назвалі гадзіну духоўнасці ў **Алекшыцкай сельскай бібліятэцы**, што ў **Бераставіцкім раёне**. Загадчык Вольга Барысевіч распавядае, што ўдзел у мерапрыемстве бралі сябры аматарскага аб’яднання для людзей сярэдняга веку “Сустрэча” і пацыенты аддзялення кругласутчнага знаходжання для пажылых і інвалідаў аграгарадка **Алекшыцы**. На пасяджэнні прысутнічаў, паведамляе аўтар допісу, настаяцель храма **Пакрова Прасвятой Багародзіцы іерэй Сяргій Гмір**. Працавала кніжная выстава. Акцыя прайшла ў рамках мэтавай праграмы “Бібліятэка — старэйшаму пакаленню”.

Падборку з трох навін даслала дырэктар **Смаргонскага раённага** цэнтру культуры **Галіна Крацянок**. У аграгарадку **Сінькі** прайшоў фальклорны вечар. У Доме культуры гучалі песні, народны гумар, згадкі пра мясцовыя традыцыі... Народны тэатр лялек “**Батлейка**” для выхаванцаў яслі-сады і школьнікаў арганізаваў святочнае прадстаўленне... Уздзельнікі аматарскага аб’яднання “У святле прыгожага і карыснага” сабраліся ў ДК на чарговае пасяджэнне. У цэнтры ўвагі таксама быў мясцовы фальклор.

Агеньчык для маладых спецыялістаў зладзілі на **Дзятлаўшчыне**. Такое мерапрыемства для раёна — традыцыйнае. Менавіта з яго і пачынаецца старт у прафесію. І зноў слова “шчыра” — ключавое. Бо

“Вясёлыя ноткі”: выканаўцы з Ашмяншчыны.

У Лідзе чытаюць класіку.

толькі ў цёплай сямейнай атмасферы малады чалавек адчуе патрэбу працаваць актыўна ды творча. Менавіта па гэтай прычыне агенчык быў багаты не толькі на конкурсы, але і на музычныя віншаванні.

Андрэй Струнчанка не стамляецца пісаць пра “падшэфны” аграгарадок **Мазалава**, што ў **Віцебскім раёне**. “25 студзеня, — паведамляе гэтым разам

Ансамбль народнай песні і музыкі “Вераснянка” з Мазалава.

народнай песні і музыкі “**Вераснянка**”, харэаграфічныя калектывы “**Калінкі**” і “**Dance**”, вучні ды настаўнікі дзіцячай школы мастацтваў, удзельніцы народнага жаночага клуба “**Залаты ўзрост**”.

Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы гоіць чытацкія душы незабыўнымі класічнымі радкамі (яшчэ адзін дзейсны сродак гадавання крылаў за спінай). Загадчык аддзела маркетынгу **Дар’я Марцінкевіч** распавядае, што 23 студзеня тут адбыўся бібліямарафон “**Няхай жыве класіка!**” Такім чынам установа ладзіць месячнік класічнай літаратуры. Турнір знаўцаў, пераконнае аўтар допісу, паказваў, што моладзь нягала ведае беларускіх і замежных класікаў XIX і XX стагоддзяў. Быў вызначаны самы актыўны чытач мінулага года. Прызёрам названа **Лідзія Ліцкевіч**. Уздзельніцамі першага бібліямарафону сталі навучэнцы Лідскага каледжа. У далейшым бібліятэкары плануюць практыкаваць правядзенне падобных акцый для розных мэтавых аўдыторый.

Людміла Зарэцкая, загадчык гарадской бібліятэкі **Ашмянна** піша: “24 студзеня ў нас адбылася сустрэча з Дабрачынным царкваў **Ашмянскай акругі, протаірэем, настаяцелем храма Уваскрэсення Хрыстовага Пятром Пятлэхай**. Гаворка ішла пра жыровіцкую святыню беларускага народа. Мерапрыемства прымеркавана да 500-годдзя заснавання **Жыровіцкага манастыра і 550-годдзя Жыровіцкага абраза Божай Маці**. У любой праваслаўнай кра-

іне ёсць сімвалы і святыні, якія вызначаюць сутнасць яе праваслаўнага жыцця. Такім месцам для беларусаў з’яўляюцца, безумоўна, **Жыровічы**. **Бібліятэкары** пазнаёмлі прысутных з цікавымі гістарычнымі звесткамі, датычнымі манастыра, і далі слова святару. Сустрэча мела выхаваўчы характар, бо айцец **Пётр** даваў шчырыя парады падрастаючаму пакаленню”. Усё так, без веры крылы не растуць.

Жыровіцкую тэму дапоўніла метадыст **Слонімскага** раённага цэнтру культуры, народнай творчасці і рамёстваў **Святлана Бушчык**. Супрацоўнікі **Жыровіцкага** цэнтру культуры, паведамляе яна, рэгулярна наведваюць людзей з абмежаванымі магчымасцямі: інвалідаў, ветэранаў вайны і хворых мясцовай амбулаторыі. “**Днямі**, — піша **Святлана Бушчык**, — загадчык **Жыровіцкага** цэнтру культуры **Зінаіда Алешыч** арганізавала для пацыентаў і медперсоналу амбулаторыі выступленне гурта народнага жаночага клуба “**Крыніца**” (мастацкі кіраўнік — **Галіна Кавальчук**). **А літаратура** праз дзень “**Крыніца**” разам з **хорам Мінскай духоўнай семінарыі і з Дабрачынным Слонімскай акругі айцом Вадзімам Пятліцкім** наведвала аддзяленні і маладзёна **Залесе, Заверша, Загор’е, Сцянявічы, Русакова...** Такія сумесныя выезды сталі традыцыйнымі”.

Троці год запар навучэнцы **Ашмянскай** дзіцячай школы мастацтваў становяцца ступендыятамі **Гродзенскага** абласнога аддзялення Беларускага фонду міра. Гэты год — не выключэнне. 17 студзеня больш паўсотні юнакоў і дзяўчат з вобласці атрымалі такія ступенды. У іх ліку — вучаніца 2 класа балалайкі **Іна Зышчык**. Намеснік дырэктара школы **Таццяна Печур** паведамляе, што таленавітая дзяўчынка, настаўнікам якой з’яўляецца **Вольга Паўловіч**, неаднаразова становілася лаўрэатам міжнародных фестываляў. А 25 студзеня, працягвае **Таццяна Печур**, чацвёртыя адкрытыя рэгіянальныя фестываль-конкурс “**Вясёлыя ноткі**” сабраў выхаванцаў сельскіх школ, музычных класаў і філіялаў на сяле. **Паспяхова** выступілі не толькі юныя інструменталісты з **Ашмянна**. Ушанаванымі былі выхаванцы **Залескай і Астравецкай ДШМ**.

Моцных вам крылаў натхнення! Сустрэнемся праз тыдзень.

Мсціслаўская зямля — унікальная. Не толькі драўлянай царкоўнай архітэктурай, не толькі таямнічымі загадкамі Успенскага манастыра ў Пустынках і адмысловай старасвецкай забудовай самога Мсціслава. Тут, амаль на мяжы з Расіяй, па нейкіх невядомых законах нацыянальнай дыялектыкі здолелі захавацца носьбіты традыцыйнага беларускага мастацтва. Праўда пэўныя з іх нават не задумваліся, што працяг справы бацькі і дзеда, маці і бабулі — гэта не проста любімы занятак для душы, а гарантыя яе захавання.

Яўген РАГІН

СУВЕНІР ДЛЯ МУЛЯВІНА

Раздзел замест уступу. У свой час пісьменнік Уладзімір Караткевіч і фатограф Юрый Іваноў выраслі выдаць кнігу пра Мсціслаўшчыну. Снежнай зімой 1982 года Юрый Сяргеювіч запрасіў “Песняроў” на радзіму Пятра Мсціслаўца “для карцінкі”. Цяпер ужо ніхто не памятае дакладна, якія сувеніры падарылі ў раёне Уладзіміру Мулявіну. Але тое, што ён быў уражаны мясцовай народнай культурай — факт неаспрэчны. Юрый Іваноў распавядае, што пасля фотасесій на мсціслаўскіх краівадх “Песняры” адправіліся на гастролі ў Амерыку. Калі вярнуліся, Іваноў запытаўся ў кіраўніка ансамбля: “Ну, як краіна?” Мулявін адрагававу так: “Якая Амерыка! Як там Мсціслаў?” Каментарыі, як кажуць, — пазалішня.

ПЯТЫ ПА ЛІКУ

Арцём Сяргеювіч — пяты па ліку дырэктар раённага дома рамёстваў. За плячыма — 31 год жыцця і вучоба на знакамітым мастрафе Віцебскага ўніверсітэта. Падбіраючыся да ўзросту Хрыста і няблага валодаючы пэндзлем, дамагчыся можна многага. Арцём дамагаецца, без мітусні і аўралу. У тым, што калектыў РДР значна амаладзіўся, ёсць і ягоная канкрэтная заслуга. Штосьці падобнае я бачыў калісьці ў Ганцавіцкім доме рамёстваў. На пасады кіраўнікоў, майстроў-метадыстаў і навуковых супрацоўнікаў прыйшлі маладыя людзі, і ўстанова, як старое жывапіснае палатно пасля да-сканалай рэстаўрацыі, зайграла яркімі адноўленымі фарбамі.

Годна пастараліся “рэстаўратары” і ў Мсціславе. І ўвогуле, сівы рамеснік, укленчаны ад шматгадовай працы з ганчарным кру-

Інклюзіўнае сола для рамёстваў

Сучасны код традыцыйнага мастацтва

Каваль Мікіта Мартынаў.

Кіраўнік РДР Арцём Сяргеювіч.

Будынак дома рамёстваў.

гам, разцом ці мастыхінам, — ілюстрацыя для састарэлага падручніка па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Сённяшні майстры — маладыя ды дзёржкі ў творчасці. Арцём распавядае, што ў аматарскім мастацкім аб'яднанні РДР — 25 сталых і дасведчаных рамеснікаў з раёна. Іх, натуральна, болей (60), аднак, 25 — гэта тое ядро народных майстроў, якія заўжды гатовы прыйсці на дапамогу шпатным рамеснікам і складаюць пазаштат практычных дарадцаў установы.

НАВАТ КАВАЛЬ ЁСЦЬ!

Якія ж рамёствы лічацца для Мсціслаўшчыны традыцыйнымі? У маёй калекцыі ўжо з дзясятка гадоў захоўваецца маленькая гліняная выва Пятра Мсціслаўца. Люблю кераміку, мсціслаўскую — асабліва. Ёсць у ёй штосьці вытанчанае ды лютучае. А яшчэ ў Доме рамёстваў і навуковых супрацоўнікаў прыйшлі маладыя людзі, і ўстанова, як старое жывапіснае палатно пасля да-сканалай рэстаўрацыі, зайграла яркімі адноўленымі фарбамі.

“Вясёлка” на пленэры ў аграсядзібе “Духмяны сад”.

Але вернемся ў Мсціслаў. Тут у пашане таксама вышыўка ды традыцыйная льялька. З’явіліся ў РДР і новыя кірункі дзейнасці (а новае, як вядома, заўжды забытае старое): разьба па дрэве, выяўленчае мастацтва і нават кавальства.

Ну, мастак, вядома, адкуль узьмеўся — з Віцебскага мастрафа. А рэзчык Мікіта Мартынаў — малады спецыяліст пасля Магілёўскага мастацкага каледжа. Знаўца мастацкай коўкі — Сяргей Кудзікаў. Працуе са жніўня. Раней зарабляў у Расіі. Днямі яго прынялі ў Саюз народных мастакоў Беларусі. Працуе Сяргей па старых аўтэнтычных тэхналогіях, гаджэтаў ад кавальскай справы не прызнае. Горан, мяхі, кавалда і шчаслівая магчымаць молатам у ахвотку памахаць. Кавалі, кажуць доўга не старэюць, бо з агнём сярбруюць, у пільмі загартоўваюцца. Дзедзі-гуртоўцы Мікіту вельмі любяць.

Як дырэктар РДР займеў каваль? Сяргеювіч кажа: настойліва папрасіў прыйсці на працу. Гэта ж якую сілу пераканання трэба для гэтага мець? Яшчэ адзін доказ, што кіраўнік твор-

“Вясёлка” (кіраўнік Анатоль Лявонаў) у цэнтры карэкцыі.

чай суполкі павінен быць маладым, кантактным ды абаяльным.

А Кудзікаў у адказ пастараўся, каб кузня стала мабільнай (усё абсталяванне змяшчаецца ў кузаве грузавіка) і магла прысутнічаць на самых розных раённых, абласных і рэспубліканскіх акцыях. Кавальскія майстар-класы — надзвычай запатрабаваныя, бо я, да прыкладу, не ведаю болей дамоў рамёстваў, дзе сярод майстроў-метадыстаў ёсць на сёння каваль. Мсціслаў і тут застаецца непаўторным.

“ВЯСЁЛКА” — З ГІСТОРЫЯЙ

З 2009 года раённы дом рамёстваў перабраўся ў рэканструяваны аднапавярховы будынак колішняга цеха па вырабе тканін і коўдр. У мясцовых рамеснікаў пачалася новая эра. Раней яны туліліся ў самых розных установах культуры, свайго даху не мелі. Нават так сітуацыя складвалася: у вёсцы Капачы, пры мясцовым СДК, была галоўная ўстанова РДР

(рэй вяла тут саломкапляцельшчыца Валянціна Рыбакова), а ў Мсціславе знаходзіўся філіял. Цяпер, балазе, сітуацыя адваротная.

Што ж займелі рамеснікі ў райцэнтры? Будынак, дзе ёсць памяшканні не толькі для заняткаў у гуртках і аб’яднаннях 160 дарослых і дзяцей, але і для двух выставачных памяшканняў (паказаць ёсць што!).

У структуру РДР перайшла і ўзорная студыя дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Вясёлка”, дзе займаюцца дзеці ад 5 да 17 гадоў. Раней студыя дзейнічала пры РДК. Дарэчы, кіраваў ёй у свой час мастак Арцём Сяргеювіч. Студыя на сёння — вельмі знаная, бо пастаянна ўдзельнічае ў абласных, рэспубліканскіх ды міжнародных мастацкіх конкурсах. І не проста ўдзельнічае, а з упэўненасцю перамагае.

ЕЎРАСАЮЗ ЗАЦІКАВІЎСЯ

Гэтымі днямі я ніяк не мог заспець Арцёма Сяргеювіча для гаворкі. Сітуацыя тлумачылася вось чым: раён “асаджала” абласное тэлебачанне, якое здымала два дні запар не толькі турыстычныя аб’екты раёна, але і сумесны праект дома рамёстваў і цэнтры карэкцыі дзяцей “Вясёлка надзеі”. У Мсціславе перакананы, што задумка зацікавіць прадстаўнікоў Еўрасаюза. Сутнасць акцыі вось у чым: юныя мастакі з “Вясёлкі” будуць займацца жывапісам разам з дзецьмі з цэнтры карэкцыі. Старэйшыя “вясёлкаўцы” нават паспрабуюць сілы ў настаўніцтве. Калі маладыя кантактуюць з маладымі, сацыяльная рэабілітацыя прыносіць больш плёну.

Чарговы праанаўскі праект, свярдае кіраўнік РДР, будзе звязаны з пашырэннем маштабаў ганчарства. Трэба прыдбаць ганчарныя кругі, муфельную печку патрэбнага памеру. У таго, хто шмат ад душы працуе, шмат і надзельных клопатаў.

Вось і атрымліваецца, што ў Мсціслаўскім РДР не толькі адраджаюць і развіваюць спадчынную традыцыю, але і несупына адшукваюць код сацыяльнай арыентаванасці мастацтва. Адшукваюць і знаходзяць.

Фота з архіва Мсціслаўскага РДР

Адчуць час з дапамогай мінулых культурных эпох, заглябіцца ў страчаныя кантэксты, і, дзякуючы гэтаму, зрабіць адкрыццё сучаснасці. Такую магчымасць дае Вялікі навагодні бал у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь вось ужо адзінаццаты раз. Раскоша ўбораў расквечвае касцюмаванае шэсце. Пагодлівыя цёплыя дні сёлетняй зімы як нельга лепш пасуюць для настрою танцаў, якія выстрэляваюць фантанам.

З аўсёднікі прывыклі да балю як да свайго дома: тут ім усё знаёмае і блізкае: натхняльная ігра аркестра, натхняльны рытм, трапныя падказкі трэнера, выпростванне паставы, адухоўленыя позіркі...

Паглядзіце, як вакол прыгожа! — заўважае Эрнст Пятровіч, асістэнт балетмайстра, пастаянны ўдзельнік балю (гэта ўжо яго дзявяты сезон). — Дзе яшчэ ўбачыш дам у такіх суценках?! Ды і фрак асабліва больш няма куды адзець... На работу — наўрад ці... Хаця я, па сутнасці, мог бы (выкладаў у БНТУ фізіку)... Да танцаў прыйшоў дзякуючы сыну Дамітрыю. Па душы мне вальс. Ён — як мора: тут наймацнейшая яркая эмоцыя. Падобныя ў мяне здараліся, калі на Ямайцы на пляжы над намі ішоў на пасадку самалёт. Ці эмоцыя ад вадаспада Дзеціфос у Ісландыі — першага па маштабах і па колькасці вады ў Еўропе. Так і вальс для мяне ў танцах першы.

Ася Пятровіч, жонка Эрнста, таксама асістэнт балетмайстра, з балем паралілілася з часоў яго заснавання. Хоць па прафесіі выкладчык вышэйшай матэматыкі, без высокіх пачуццяў і танцаў жыццё не ўяўляе:

— Адно другому не перашкаджае. Я з сям'яй працую ў тэатры: спачатку — у драматычным, потым — у оперным. Бал я такі пачаўся з трэцяга сезона. Да гэтага ўсе прыходзілі ў джынсах і світарах. Колькі спатрэбілася энтузіязму, каб усіх пераканаць прыйсці на бал у адпаведным касцюме. Як гэта так: я — у доўгай сукенцы, а астатнія — у джынсах! Было складана. Але сённяшні плён нельга не аданіць. Дрэскод — неад'емны складнік балю. Каб адчуць важнасць дрэс-кода, дастаткова параўнаць рэпетыцыі і вечар урачыстасці. Сёння больш каштоўны тым, што тут няма дакладнага вызначэння, на які ён узрост: прыходзіць і моладзь, і сярэдняе пакаленне, і старэйшае. І я не ведаю іншага такога мерапрыемства, дзе, напрыклад, было б цікава адначасова і нам з мужам, і сыну з яго дзяціннай. Бал — па-за пакаленнямі, што рэдзіць у наш час. На дыскатэку з мо-

ладзю наша пакаленне не пойдзе, у тэатр моладзь часам не зацягнуць. А бал — у адным месцы сыхадзіцца інтарэсы многіх пакаленняў.

Кавалеры стараюцца пераўзвесці адзін аднаго. У палёце грацыёзныя па расквіваецца тэмперамент. Разнастайнасць фігур нагадвае жываісці.

“У кожным нашым танцы — дакладныя элементы, — працягвае Ася Пятровіч. — Яны носяць навуцальны характар. І калі пасля нашых заняткаў танцоры пойдучы на іншы бал, будучы ўмець выконваць фі-

партнёрам, моцна ўзвучыцца з ім за рукі, і кружыцца, кружыцца. Потым — падскокваць, і зноў разам, і зноў вочы ў вочы, і сэрцы напасагаюць. Вярджынскую кадрылю танцавала Скарлет А'Хара і Рэд Батлер, што засведчыў фільм “Знесеныя ветрам”. Звонкагалосая паскакуха, карыля-заранка — быццам жарт, але такі прыёмны. І наталіцца немагчыма: яшчэ, яшчэ! Танец — адзінае мастацтва, матэрыялам для якога служым мы самі, гаварыў амерыканскі танцор Тэд Шон. Ці не гэтым вабць бал адданыя прыхільнікі?”

тэатры-студыі кінаакцёра. У гагосы ні дня без радка, а ў мяне ні дня без танца, без руху. Бал прыягвае атмасферу, прыгожай заівае. Мы ўзвельнічваем ужо дзясцяты раз (прыйшлі на другі сезон). Каштоўнае тое, што з'явілася вельмі шмат сяброў. Сабралася мнагалетняя кампанія. І ўсе мы качаем з аднаго балю на другі. Танцавалі тры разы на балі ў Мірскім замку. Мяне натхнае вальс. Асабліва з прадметамі: з шалікам, напрыклад, з верерамі. Яшчэ я вельмі люблю нашы рэпетыцыі. Яны — як правеснік чароўнай атмасферы. Бал праходзіць хутка,

Сярод сённяшніх танцораў-карыфеяў ёсць асоба, у каго найбліжэйшыя прадкі гулялі на балах. Эрнст Пятровіч, асістэнт балетмайстра, — карэны мінчанін, шляхціч. У яго моцныя сямейныя традыцыі: прапрадзед Людвік Пятровіч і яго сын Юліян Пятровіч былі сярод кіраўнікоў у Лошыцкім прадмесці. Адзіны склеп на галоўнай алеі Кальварыйскіх могілак належыць з сярэдзіны XIX стагоддзя іх сям'і, бо яны ахвяравалі на будаўніцтва храма.

Баліям захапляўся Пушкін і быў іх заўсёднікам. Менавіта на балі ён упершыню ўбачыў

Падарожжа ў краіну танца.

гурты танца: “люстэрка”, змены, асноўны крок, праменад, балансэ — адным словам, будучы мець базу. Госці нашага балю на любым іншым змогуць прадэманстраваш валоданне танцавальнымі прыёмамі”.

Урачыстасць паланэза, выразнасць вальса, туліваць кантрданса, балдэрасць полькі, акрыленасць кадрылі Вярджынскай. Гэты танец на балі прадэманстравалі ўпершыню. І ён адразу ўсім прыйшоўся даспадобы. Кадрыля духмяная, мядовая: здаеша, яна пахне настроем пераспелай пачуццёвасці, світалы песьняй, чэрвеньскім дажджом. На вуліцы цёпла, не па-зімоваму. Ад гэтага пачуцці абстраюцца ў разы. Асабліва калі кадрыля до-рыць магчымасць сусціся з

— Колькі ўсяго баяў адтанцаваў, лічу па сукенках жонкі, калі гляджу фатаграфіі, — расказвае заўсёднік Ігар Філатаў (па адукацыі фізік). — Сёлета апанраў першы раз фрак (і, трэба адзначыць, ён зусім лёгкі). З танцаў больш за ўсё па душы мне вальс (можа, і таму, што я яго доўга вучыў і нарошце вывучыў). На гэтым балі ўпершыню прадставілі паказальны нумар вальса. Мая жонка Ірына — партнёрша — асоба артыстычная. Хоць мы і фізікі па адукацыі, у свой час Ірына іграла ў тэатры-студыі кінаакцёра, займалася пантанімамі.

— Я фізік і лірык у адной асобе, — гаворыць жонка Ігара Філатава Ірына. — Усё жыццё спалучала скачкі ў воду, танцы, гімнастыку, аэробіку, вяла пластыку і іграла ў

а рэпетыцыі даюць працяглая зносіны — адно з самых галоўных задавальненняў.

На ўвасабленне балнай задумы працую цэлы арсенал сродкаў. Немалаважны вобраз. Яго апантанна балема прадумваюць да дэталю.

— Я алдаў перавагу фрак — гэта больш тэматычным, і робіць вобраз завершаным, — дзеліцца дэбютант Мікіта Саладуха (выкладае на факультэце радыёфізікі і камп'ютарных тэхналогій БДУ). — Да фрак абавазковыя пальчаткі. Для мяне бал — спосаб зносінаў. Госьці скажа, што для гэтага падьдзе і дыскатэка, але дыскатэка і бал — зусім розны ўзровень. Бал — для ўсвядомленых асоб, якія кіруюцца высокімі каштоўнасцямі і прыярытэтамі... Таму прыёмам знайсці аднадушцаў.

Наталія Ганчарова. На балі знаходзілі каханне і жаніха. Гэтаму ў многім спадарожнічала ўнікальная танцавальная мова: жэсты, паклоны, паварты корпусу і галавы.

Насячаныя танцавальная мова ў полькі. Яе бурлівай энергіі няма межаў. Яна падхоплівае і ўзімае на грэбень хвалі. Гэта самы дынамічны танец праграмы. Тут і выстукванні нагамі, і тэмпераментныя паварты, але пачынаецца ўсё даволі романтична. Гледзячы ў вочы, кавалер працягвае даме адну руку, і яна — сваю, потым кавалер — другую. Узятца за рукі — і злучыцца ў апантанасці, праскакаць польку-весьялуку, якая алорыць шчодр: зіхатлівая, квіццёстая, яна кружыць галаву. Гулка, бунтарная, раз'юшаная, гэтая непакора б'е ў бубен радасці.

Жывая непрадказальнасць балю трымае ў хваляванні.

Гасцінная зала опернага абуджае мары. Надзея на жаданую сустрэчу зьяе незгасальна. Танец — гэта амаль прызнанне ў каханні, гаварыў Фёдар Дастаеўскі. Сапраўды, танец — найдалікатнейшая зносіны: тут іграюць ролю нахіл галавы, дотык, позірк, сінхроннасць у рытме. І романтику не спыніць...

Гэты бал стаў першым для сям'я Вольгі і Віктара Дземідовіч.

— Авантура прыйсці на бал належыць жонцы, — смяецца Рыгор Дземідовіч. — І такая авантура абавазкова будзе мець працяг. Гэта чаканне свята і само свята. Я канструктар. Сядзіш на працы, а тут заўсёды ў руху... Драйв. А яшчэ — успаміны юнацтва, вельмі любімо танцаваць.

На пад'ёме дзякуючы балю і сям'я Вольгі і Віктара Касцяк:

— Мы першы раз на балі, але абавазкова з ім пасябруем, бо ён дае ўзвышаныя пачуцці, багатая эмоцыя, якія зашкляваюць. Усё зіхатліва, удзельнікі балю зараджаюць радасці. Чароўны вальс дае адчуванне палёту. Гэта лёгкасць, плаўнасць, пяшчота і прыгажосць. Абавазкова будзем удзельнічаць у наступных балах.

Дэбютанты ўліваюцца хутка і становяцца арганічнай часткай балю. Агульнавядома, што заняці бальнымі танцамі развіваюць густ і арыстакратычнасць, акцёрскае майстэрства, выхоўваюць адчуванне стылю і, самае галоўнае, правільныя паводзіны з партнёрам: кавалеры дэманструюць найлепшыя мужчынскія якасці, даючы даме магчымасць адлучыць сябе пад найзвычайнай абаронай, сапраўднай жанчыннай. Знаёмства з бальнымі тонкасцямі, танцавальнымі тэхнікамі дае плён: натура нябачна ўзбагачаецца. Гэта пацвярджаюць пастаянныя ўдзельнікі. Шматпадова адданасць балю — найлепшае сведчанне яго высокай місіі і заграбаванасці. Дыпломамі на балі за адмысловы танцавальны почырк і майстэрства адзначаны Віталі і Наталія Дзержановы, Ігар і Ірына Філатавы, Аляксандр Жук і Анастасія Астасяна, Юрый і Валіяшні Баркуновіч, Сяргей і Таццяна Нікіфаравы ды іншыя пары.

З тэхнічнага боку бальныя танцы нескладаныя — але тут вялікую ролю адыгрывае артыстычнасць. Узгодненасць, зладжанасць рухаў здаецца доўгімі транзірамі, але і, вядома, унутраным успывам. На характар рухаў уплываюць асаблівасці касцюма, і часам гэта няпроста: трэба прывыкаць. Але заўсёднікі ўпарта адваляюць бальную граматыкай, і тыя, хто правяў настольніваць, нахатненне, атрымліваюць у распадзджэнне найбагацейшую танцавальную палітру. І ці не яна прыцягвае на бал з года ў год?

Наталія СВЯТЛОВА
Фота аўтара

У пазамінным нумары "К", у № 3 за 18 студзеня, быў надрукаваны артыкул "Дзе ты, Дзед Барудзед, або Як скласці паліграфічны пазл?" Нагадаю, што ў названым матэрыяле ўздымаліся праблемныя пытанні дзіцячага чытання, у прыватнасці, вялікіх коштаў айчынных кніг у параўнанні з расійскімі, малых тыражаў, нястачы на беларускім кніжным рынку кніг-раскладак ці кніг-квэстаў, ды многія іншыя.

туры будзе толькі ўзрастаць. А мы, канечне, будзем набываць такія кнігі для сваіх чытачоў, бо зацікаўлены ў тым, каб нас наведвала як мага больш дзяцей і падлеткаў.

Сяргей ПЕШЫН,
дырэктар выдавецтва
"Беларусь":

— Айчынная кніга каштуе даражэй за расійскую па шэрагу прычын. Адна з іх, бадай, самая галоўная прычына — высокі тыражы расійскай літаратуры ў параўнанні з айчынай. Напрыклад, мы выдаём кнігі тыражом у 500 — 700 экзэмпляраў, расіяне — у

мы, выдавецтвы, працуем ва ўмовах адкрытага рынку. Цэны на паперу, на паслугі аўтараў ці ілюстратараў нам дыктуе рынак. Між тым, у той жа Расіі да нядаўняга часу кніжныя выдавецтвы былі выдзелены ад некаторых падаткаў. Акрамя таго, у расійскіх выдавецтваў ёсць магчымасць атрымліваць фінансавую падтрымку ў межах федэральнай праграмы "Культура Расіі", а таксама ў межах рэгіянальных мэтавых праграм падтрымкі кнігавядання. Да таго ж, у Расійскай Федэрацыі часта ладзяцца гарадскія кніжныя фестывалі, арганізуюцца кніжныя алеі, а

насуе Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, але ж гэтага яўна недастаткова. Вось таму маем тое, што маем.

Да таго ж, на жаль, у нас не так ужо і шмат робіцца ў плане прапаганды чытання (як дзіцячага, так і дарослага), у газетах, часопісах ці на тэлебачанні вельмі мала інфармацыі пра кніжныя навінкі, амаль няма аналізу кніжнага рынку (як айчыннага, так і замежнага). Між тым, любая прапаганда кнігі, а таксама прашы нашага выдавецтва для нас вельмі важныя. Таму калі "К" зладзіць круглы стол па пра-

ад Вялікай Каштоўнасці" аўтарства Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, дзе ў забавляльнай форме чытачу прыходзіцца разгадаць сакрэтныя коды, зашыфраваныя на старонках названага выдання. Такім чынам спрабуем зацікавіць нашых чытачоў, бо з дапамогай падобных выданняў продажы кніг значна павялічваюцца. Напрыклад, кніга таго ж аўтара, Кацярыны Хадасевіч-Лісавой "Вухудік. Васільсва" накладам у 1,5 тысячы асобнікаў у нас разыйшла за сем месяцаў. Гэта вельмі добры вынік. Далам, што менавіта актыўны ўдзел аўтара ў рэалізацыі кніж-

ратычным кошыце. У першую чаргу, натуральна, гэта кнігі сацыяльна значнай тэматыкі, што выдаюцца з датацыяй і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Віктар ШНП,
галоўны рэдактар
выдавецтва "Мастацкая
літаратура":

— Кнігі-пазлы, кнігі-трансформеры, на жаль, доволі цяжка выпусціць у свет: у нашых друкарнях частаючыма патрэбнага для гэтага абсталявання. Акрамя таго, падобную кнігу трэба аўтару напісаць, мастаку — стварыць макет, а мы ўжо гэтую кнігу рыхтуем да друку. Так што не ўсё залежыць ад нас. Скажам, да Чэмпіянату свету па хакеі мы выдалі кнігі ў выглядзе хакейнай шайбы. А сёння вельмі вялікім попытам карыстаецца яшчэ адна наша незвычайная кніга — "Дзіцячы атлас Беларусі". Але, на жаль, падобныя кнігі з'яўляюцца ў нашым выдавецтве не так часта, як хацелася б. Магчыма, у будучым іх стане больш.

Што да кошту на кнігі, дык яны сапраўды ў многім залежаць ад тыражоў. Малы тыраж — дарагая кніга. Таксама кошт нашмат залежыць ад афармлення кніжнага выдання, швэрдая ці мяккая ў яго вокладка і гэтак далей. Да таго ж, падобную літаратуру трэба абавязкова ўсюды рэкламаваць, каб пра яе ведалі, цікавіліся, набывалі. Мы робім рэкламу сваіх выданняў і ў сацыяльных сетках, і на сваім сайце, супрацоўнічаем з бібліятэкамі, ладзім там прэзентацыі выданняў і сумесныя мерапрыемствы, запрашаем на прэзентацыі новых кніг аўтараў. Іншая справа, што не кожны пісьменнік можа працаваць з аўдыторыяй, зацікаўліваць яе сваім выступленнем, бо гэта не так проста. Дарчы, супрацоўніцтва з бібліятэкамі дазваляе нам вывучаць попыт на беларускую кнігу, падказвае, што выдаваць у перспектыве.

Мы ў асноўным выдаём арыгінальную беларускамоўную літаратуру, але працуем таксама і з перакладамі замежных аўтараў. Шмат што тут упіраецца не толькі ў працу перакладчыка, але і ў аўтарскія правы, іншыя складнікі. Але праца ў гэтым кірунку паступова ідзе. Скажам, кніжная серыя пра прыгоды Мамы і Крумкача шведскай аўтарства шведскай пісьменніцы Юі Вісландэр вельмі добра ў нас разыйшла. І мы, шчыра кажучы, вельмі рады за калег з выдавецтва "Янушкевіч" з іх кнігай "Гары Потэр і філасофскі камень", наклам якой у дзве тысячы экзэмпляраў быў распрададзены літаральна за месяц. Гэта значыць, што ў нас ёсць цікавыя беларускамоўныя чытачы, што нам ёсць куды расці і развівацца, бо ўсе мы разам робім агульную справу на карысць беларускага чытання, на карысць беларускай айчынай кнігі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Вяртаючыся да надрукаванага

Тыражы вырашаюць усё?

У бліжэйшы час "К" плануе зладзіць круглы стол па гэтай тэме, запрасіўшы да ўдзелу ў ім алказных асоб з міністэрстваў культуры і інфармацыі, з Нацыянальнага інстытута адукацыі, бібліятэкараў і пісьменнікаў. А пакуль мы папрасілі выказацца па некаторых праблемах, узятых у артыкуле, прадстаўнікоў айчынных выдавецтваў, а таксама кіраўніцтва Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска.

Тацяна ШВЕД,
дырэктар Цэнтралізаванай
сістэмы дзіцячых бібліятэк
горада Мінска:

— Ці чытаюць нашы дзеці? Ці шмат кніг яны бярдуць у бібліятэках? Ці завітаюць да нас на мерапрыемствы? Вось тыя пытанні, якія хвалююць мяне як кіраўніцка бібліятэчнай сістэмы. Бо ўсё, што патрэбна дзецям, у нашых бібліятэках сёння ёсць. Значнае бюджэтнае фінансаванне і летася, і сёлета дазваляе нам набываць для папаўнення нашых кніжных фондаў вялікую колькасць рознай літаратуры як айчынных, так і замежных выдавецтваў.

Да слова, дзеці і іх бацькі самі нам падказваюць, што лепей набыць, якімі навінкамі кніжнага рынку іх можна зацікавіць. Так, кнігі айчынных выдавецтваў (у тым ліку, на беларускай мове) даражэйшыя за літаратуру, якую мы набываем у расійскіх выдавецтваў. Разам з тым, гэты, больш высокі кошт, вымушае дзяцей звяртацца па беларускую літаратуру менавіта ў бібліятэкі. Бо, які ўжо казаў, многія, нават вельмі дарагія айчынным выданням, у нас ёсць у вольным доступе.

Па гэтай прычыне, а таксама таму, што цікавасць да беларускай кнігі сёння расце, у нас павялічваецца кнігавяданне беларускамоўнай літаратуры. Спрыяе гэтаму таксама і правядзенне беларускамоўных чытачых, што ладзяцца ў кожнай бібліятэцы сістэмы, і сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі, і з'яўленне цікавай перакладной дзіцячай замежнай літаратуры (у тым ліку, нядаўняй кнігі "Гары Потэр і філасофскі камень"). Мяркую, цікавасць да падобнай літара-

тысяч асобнікаў. Натуральна, калі ўлічыць выдаткі на паперу, аўтарскія ганарары, друк, ілюстрацы і гэтак далей, дык кошт аднаго асобніка будзе больш высокі менавіта ў айчынных выдавецтвах. Таму з падобнымі тыражамі мы расіяне па кошыце ніколі не дагонім.

Таксама многае залежыць ад колькасці чытачоў (параўнайце 140 мільянаў чалавек у Расіі і 9,5 мільянаў у нас), ад скарачэння колькасці айчынных бібліятэк, асабліва ў сельскай мясцовасці, ад таго, што сёння ў Беларусі ў некаторых раёнах няма нават дзяржаўных кніжных крамаў, якія маглі б набываць у нас прадукцыю. Натуральна, сёння гэтая сетка кнігарняў пакрыху аднаўляецца (скажам, да Дня пісьменства ў Рагачове ці Іванаве з'явіліся новыя кніжныя крамы), але гэты працэс ідзе даволі марудна, бо ўсё залежыць ад пазітыўнага мясцовага кіраўніцтва, яго жадання мець у тым або іншым раённым цэнтры гэты сацыяльна аб'ект.

Яшчэ адна прычына высокага кошту айчынных выданняў таксама навідавоку: сёння

кніжныя крамы па раённі звыклі выканаўчыя ўладаў могуць нават вызваляцца ад арэнднай платы за памяшканні.

Да слова, я нядаўна пабыў на ўкраінскім кніжным фестывалі. Дык у нашых паўднёвых суседзях таксама склалася падобная сітуацыя: ёсць там і дзяржаўная падтрымка выдавецтваў, і ільготы для кнігарняў, і субсідыі на выпуск разнастайнай кніжнай прадукцыі на ўкраінскай мове.

Мы ж, паўтарыся, цалкам камерцыйная ўстанова, працуем на камерцыйных пачатках. Так, ёсць сацыяльна значная літаратура, выпуск якой часткова фі-

блема кнігадрукавання, мы з завальнымнем у ім паўдзельнічаем!

Юлія ДАШКЕВІЧ,
намеснік дырэктара
выдавецкага дома
"Звязда":

— Нядаўна мы выпусцілі дзіцячую кнігу-квэст "Ключ

Нататкі
з віцебскай
паездкі

Як жыве сёння жаночае мастацтва?

Аб гэтым я разважала, выпраўляючыся ў Віцебск, на закрыццё міжнароднай выставы “Дастаткова” ў Музеі Марка Шагала. Было вельмі цікава паглядзець праект і паразмаўляць з яго куратарам Вікторыяй Крупскай, тым больш, назіраючы ў апошнія гады “ўсплёск” жаночых выстаў у мінскім асяродку. Ці ёсць у нас агульная мова? Ды ўвогуле: наколькі “Дастаткова” ўпісаны ў міжнародны кантэкст? Ці ёсць, насамрэч, сучаснае жаночае мастацтва і якое яно? Ды як яго ўспрымае Віцебск?

“СПАЧАТКУ МЫ ЗЛЁГКУ ПАСПРАЧАЛІСЯ”

Жаночы праект Вікторыі Крупскай працягваецца больш за дзевяць гадоў: чатыры выставы адбыліся ў 2011, 2012, 2014 і 2019 гадах. Калісьці, у кампаніі мастакоў, прагучала меркаванне мастакоў-мужчын, маўляў, жанчыны не вельмі пераканаўчыя ў мастацтве і схільныя да таго, што называецца “казяльцы-кветачкі”. Зараз назвала б гэта абясцэньваннем, але тады, на побытавым узроўні, скепсіс быў спакаваны ў жарт. А Вікторыя задумалася: можна паказаць грамадству мастацтва паўнаважнаснае, насычанае разважанымі, сучаснае па форме. І жанчыны будуць яго аўтарамі.

ДВА ПРАЕКТЫ З МІНСКА І ВІЦЕБСКА ТРАНСФАРМАВАЛІСЯ

Кожны новы выпуск праекта віцэблянкі пачыналася з канцэпцыі: у 2011 годзе Вікторыя прапанавала падумаць пра відэавочную дыскрэдытацыю фразы “I love you”. Далей — “Пустэча” (2012) прыцягнула яе ўвагу, і нарэшце, “Тэрыторыя сонца” (2014). Папрацаваць з неадназначнымі паняццямі куратар запрашала мастачак, якіх ведала — асабіста або аддалена, па працах, рэкамендацыях. Пошук, нагляджанасць і толькі асабістае рашэнне, без усялякіх орен калі: гэтая класічная куратарская стратэгія рэдка дае збоі. “Я павінна быць упэўненая, што мастачка можа раскрываць тэму, і мне цікава, што яна думае, як менавіта яна гэта зробіць. Усе, што паказана ў праекце, зроблена спецыяльна для яго”, — кажа Вікторыя. У 2019 годзе пра тое, што ёсць для жанчын планка “Дастаткова”, прапанавалі 22 мастачкі — найбольшая колькасць, у параўнанні з мінулымі гадамі.

Віцэблянкі прадставілі Алена Толабава і Анастасія Ганчарова.

У гэты ж час у Мінску Ілона Касабука, Таццяна Кандрэцкая, Зоя Луцэвіч, Таццяна Радзівілкі, Галіна Раманава, Кацярына Сумарава, Алена Шлегель, Жана Капустніківа, Вольга Сазыкіна і Марта Шматава працавалі ў “жаночым кірунку” з неменшым поспехам. Музей сучаснага выяўленчага мастацтва ў 2014 і 2017 гадах прымаў “Штучнае асвятленне. Клара і Роза” і “Чысціню і гігіену” (абодзве — пры куратарстве Марыі Шматавай). Ілёі, як відыма, віруюць у паветры, і знаходзяць адчувальных да сябе людзей.

У гэтым годзе мастачкі з двух гарадоў аб’ядналіся: з Мінску прыбылі прашы Ілоны, Зои, Таццяны, Кацярыны і Марты. Плюс, як заўсёды гэта было ў Віцебску, міжнародны склад. Ён таксама пашырўся: Ганна Каран (Чэхія), Дыяна Рудакенэ (Літва), Габрыэла Шафарык (Германія), Антра Івдра, Юлія Ярэска, Інга Юрва, Ліга Юкша, Элга Грынвалдэ, Рэта Пранча, Дыта Лусе, Ірэна Лусе, Сандра Крастыня, Вольга Шылава і Ілэз Смілізіна (Латвія).

Куратар адзначае ўдзел латвійскіх мастачак: “яны добра відомыя ў свеце на разліме, але правільні цікавасць да нашага жаночага праекта, хоць мы маглі паказаць толькі па адной працы”. Вікторыя вельмі спадзяецца,

Таццяна Радзівілкі. “Драпіна”.

Сандра Крастыня. “Адзін адзіны”.

Ганна Каран. “Яна”.

Ілона Касабука. “Спялая зона”.

што трансфармацыя праекта разгорнецца і ў бок еўрапейскіх краін: Літву, Латвію, Чэхію. Тут трэба сказаць аб неабходнай дапамозе і кааперацыі: праект заўсёды падтрымлівалі Музей Марка Шагала, консульства Латвійскай Рэспублікі ў Віцебску, а ў 2014 годзе мінская галерэя “Арт Плац” (Ганна Трафімовіч) аказала фінансавую дапамогу для выдання календара з працамі мастачак.

МЕТАФАРЫ: ДАСТАТКОВА, ДОСЫЦЬ, ХОПІЦЬ

Назва праекта прапануе цалкам нейтральную фармулёўку “дастаткова”, пакідаючы аўтарам магчымасць рознапланавых рашэнняў: “калі і дзе мы можам сказаць “дастаткова”? Тэма новага жаночага міжнароднага праекта паспрабуе раскрываць гэтыя сюжэты. Тэма пра меры, пра межы, пра прасторы. Што значыць для вас “дастаткова” ў жыцці? Ці ёсць розніца паміж “знешнім” і “ўнутраным” “дастаткова”? Мы так шмат можам мець сёння! Але колькі трэба кожнаму з нас? І дзе гэтая мяжа або мера, каб мы былі інашчэ і свабодныя?” (З канцэпцыі В. Крупскай)

Мастачкі выкарыстоўвалі для сваіх выказванняў самыя розныя медыя: жывапіс, графіку, скульптуру, аб’екты, інсталцыі. Вікторыя папрэсавала, што ў гэтым годзе па яе просьбе яны напісалі невялікія эсы: не апісанні прац, а свайго роду дапаўненні, думкі ўслых. Дзякуючы гэтаму, глядач знаёміцца з абсалют-

на рознымі “дастаткова”: гэта і філасофскія разважанні, і асабістыя гісторыі, нечаканыя драматычныя і краўдальныя ўспаміны. З вобразаў і формамі выказванняў неабавязкова згаджацца, але ўяўны дэялог з мастаком заўсёды магчымы.

НЕ СТРАЦІЦЬ ІМЭНЫ ЖАНЧЫН У МАСТАЦТВЕ

У праекта “Дастаткова” няма выразнай феміністычнай накіраванасці. Але ва ўсіх калектыўных жаночых практыках, і ў стратэгіях фемініскага мастацтва таксама, ёсць гэты пэсыл: не страціць жаночыя імёны ў гісторыі, не разубіць тых, хто апынаецца ў ценю незаслужана або працуе без права на творчую рэалізацыю. Здавалася б, гэтыя праблемы ўжо ў мінулым, але яны з’яўляюцца зноў і зноў, у новых абставінах і з важнымі сэнсавымі кантэкстамі.

Сёння, на пытанне аб тым, што ёсць жаночае мастацтва, Вікторыя адказвае так: “Я прыйшла да высновы, што ёсць моцнае мастацтва і мужчынскае, і жаночае... Падзяліць іх немагчыма. Але калі з’явілася такое клішэ як “жаночае мастацтва”, яго зручна выкарыстоўваць. У нашым праекце ясе прашы жанчын — на высокім узроўні, яны думаюць на высокім узроўні як мастачкі. Спадзяюся, жанчыны не вернуцца да салону, да рамяства. Я буду марыць, каб гэты рух — сучаснае мастацтва жанчын — працягвалася”.

Калектыўны праект, сапраўды, дапамагае жаночым імёнам не згубіцца ў гісторыі мастацтва: гэта кожны раз новыя знаёмствы, творчыя зносіны, кантакты з галерэямі, гледачамі. І праца над новымі тэмамі, якія аб’ядноўваюць.

РУЖОВЫЯ АКУЛЯРЫ ЯК ПРАВА ВЫБАРУ

Калі ў сусветным фемінісцкім мастацтве стратэгіі і тактыкі вывучаюцца з 60-х гадоў мінулага стагоддзя, то ў Беларусі я б адзначыла “дыфузны”, калі можна так казаць, характар жаночых выстаў. У нас няма сацыяльнай крытыкі ў жорсткіх актывісцкіх формах, але ёсць уземны ўплыў канцэптуальных арт-практык і мастацкіх, дакументальных, архіўных і гэтак далей.

У Віцебскім праекце на гэтых гранях знаходзяцца “Драпіна” Таццяны Радзівілкі, “Яна” Ганны Каран, “Спялая зона” Ілоны Касабука, “Адзін адзіны” Сандры Крастыне, “Вагэрлінія” Вікторыі Крупскай. Ганна Каран кладзе суценку на крэсла і робіць з яна скульптурны сярэбраны аб’ект з кветкамі — жаночая рэч прымае іншую форму і калі працягваць, вынік непрадказальны: мы нічога не ведаем пра жанчын, а бачым толькі аблічча. Слайт-бокс Таццяны Радзівілкі цалкам цёмны і толькі адна “папаленая” драпіна як замочная агуліна дае магчымасць убачыць краёвак фатаграфіі. Мы зноў нічога не ведаем пра жанчын. Эршпыт, гэты толькі мае інтэр-прэтацыі: сама Таццяна піша пра драпіну ў тым сэнсе, што часам досыць невялікага намагання, каб адкрыць для сябе новыя веды ці досвед. Нарэшце, “Спялая зона” Ілоны Касабука з ружовымі акулярамі — сімвал ілюзій, мы ж самі іх выбіраем, і ці толькі жанчыны?

Увогуле, гледачам ёсць, пра што параважаць.

МУЗЕЙ НЕ ВІНЕН СТАНАВІЦЦА ПОМНІКАМ

Алена Ге, старшы навуковы супрацоўнік Музея Марка Шагала, працуе ў экспазіцыі непасрэдна з гледачамі:

— Наведвальнікаў на выставе шмат. І калі часам гледачы прыходзяць у музей як у рэстаран — у тым сэнсе, што іх павінны абслугоўваць, забавляць, то тут такога, сапраўды, няма. З першых жа крокаў выстава прымушае задумацца, людзі задаюць пытанні. Нашы “дастаткова”, “хопіць” ці “досыць” у рашэннях мастачак выглядаюць і трывожна, і залагоджана, з асабістымі ўспамінамі, клопатамі. Вельмі дапамагаюць тэксты: ад візуальнага ўражання чалавек пераходзіць да думак мастачкі, атрымліваецца, а затым вяртаецца да аб’екта. Гэта новы для нашага гледача досвед. Ён не падрыхтаваны да сучаснага мастацтва, яго няма ні адпаведнай адукацыі, ні звычкі глядзець на такія рэчы. Таму тэксты дапамагаюць убачыць усё гэта іншымі вачыма, а не проста атрымліваць асалоду ад пейзажаў, як гэта заўсёды адбываецца на выставах.

Актыўна адчуваюцца на хэштэг #сумарава, удзельнічаюць у аптыганых мастацкіх, пераходзяць па спасылках. Усур’ёз чытаюць “інструкцыю да ўжывання” да аб’екта “Мера Вагаў” Анастасіі Ганчаровай: аўтар прапануе апрануць хамут (15 кг “роднай зямлі” з лісцем, каменчыкамі), выпрастацца, алчуць вагу, пачакаць, паціраць, успомніць беларускія прымаўкі, песні і г.д. Усё гэта яны робяць. А нашы гледачы звычайна вельмі закрытыя.

Дадам, што такую ж сізню бачыла і я — узгадала ў гэты момант перформанс Марыны Абрамавіч, дзе глядач застаецца сам-насам з мастаком, падоўгу глядзіць яму ў вочы (“У прысутнасці мастака”, МоМА, 2010). Што тады, цікава, адчувае чалавек? У нашым выпадку, адчуваюцца вагу зямлі, успамінаюцца беларускія словы, мастаком становіцца глядач — ён фізічна прымае на сябе аўтарства, і за ім ужо назірае публіка ў зале, яна таксама далучаецца да працэсу.

Алена вельмі ўдала назвала гэту місію музей, а магчыма, і сацідарнага жаночага мастацтва: развіваць культуру ўдзелу.

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст

(Заканчэнне. Пачатак у № 4.)

Роспісы ў Ручыцкай царкве. 40-я гады XX стагоддзя.

Сялецкія “Тры волаты”.

**“КОЗЫРЫ”
САМАДЗЕЙНАЙ
МАСТАЧКІ**

Недзе ў 1963 — 1964 гадах Ніну бачылі на Астрэвеччыне. Сын Броні, Аляксандр Бохан, з жонкай Файнай перабраўся ў вёску Віктасіна. Пачаў там будаваць дом. “Мне было гадоў шэсць, калі ў нас з’явілася сваячка-мастачка, — расказвае іх дачка Людміла Гродзь з вёскі Варона. — Ніна жыла ў нас, харчавалася і малявала. Рабочым кабінетам ёй служыў вялікі пакой у хаце, у ім тата яшчэ нават падлогу не паслаў. Яна малявала дываны з вялікімі і малымі вянкамі з кветак, а таксама з казачнымі сюжэтамі, жывёл (звычайна аленяў ці ласёў), лебедзяў. Халзіла, каб прадаць свае маляванкі, у Валэйкавічы, Старую Рудню, іншыя вёскі (да Ключак, дзе была адшукана другая маляванка, — рукой даччыцы — аўт.). Там таксама спынілася ў мясцовых людзей і малявала, а пасля вярталася ў Віктасіна”.

У хаце Боханаў у Віктасіна доўга вісеў на сцяне дыван з выявамі жанчын у хітонах. На жаль, да гэтага часу ён не захаваўся. А вось другі, ідэнтычны, знайшоўся ў Ніны Колтан, роднай сястры Файны Бохан. Гэта была наша першая знаходка, якую дакладна стварыла Ніна. Але па сюжэце і тэхніцы выканання вельмі моцна адрознівалася ад тых маляванак, якія належаць СЭАўцам.

Яшчэ адзін прыгожы дыван — з выявамі трох волатаў — знайшоўся ў Варынах. Бацькі Людмілы Кухарэвіч купілі яго на кірмашы ў Міхалішках бліжэй да сярэдзіны 60-х гадоў.

Пашукі працягваліся. У Маладзечанскім раёне знайшліся раннія работы Ніны Бохан — “кветкавы” абрус і вельмі цікавы абраз Святой Кацярыны, многае распавяла пра сваячку пляменніца Галіна з Радашковічаў.

Напрыканцы жніўня ў раённай газеце быў змешчаны фрагмент маляванкі з Лісцічына і зварот да чытачоў, каб дапамаглі ўсталяваць аўтара работы і расказалі штосьці пра Ніну

Алені, лілеі і... фальшывыя асігнацыі

*Амаль дэтэктыўная
гісторыя пра
Ніну Бохан —
самабытную
мастачку, якая
малявала дываны
і грошы*

Лебедзі на сцяне дома ў вёсцы Сялец.

Бохан. Адзін тэлефонны званок раскрыв нам “kozyry” самадзейнай мастачкі. Аказалася, працягла час яна жыла ў вёсках Сінькоўскага сельсавета. У сярэдзіне 70-х гадоў мінулага стагоддзя за ежу і нацлег стварала прыгажосць у хатах мясцовых жыхароў. Усе насілі ёй свае старыя капы, а мастачка ператварала іх у квіцстыя дываны — адзін такі мы знайшлі ў Сяльцы. Вялікая маляванка, на ўсю шафу, з вельмі цікавым сюжэтам, захавалася ў вёсцы Наваспак, у сям’і Ульяш.

У Сяльцы, у хаце 85-гадовай Галіны Вяршковіч, чакаў сапраўдны скарб: карціны, якія малявала Ніна Бохан на сценах. Выява трох волатаў, памерам 135x115 сантыметры, паверх якой повесілі сучасны дыван. Дзве іншыя — заклеілі шпалерамі. Тым не менш гаспадыня, убачыўшы заікаўленасць да насценных

малюнкаў, дазволіла нам іх “адкрыць” — зняць шпалеры. А пад імі, на адной сцяне — казачныя павы (паўліны) на ярка-блакітным фоне. На другой — плывуць лебедзі.

Ларыса, дачка Галіны Вяршковіч, успамінае пра нязвычайную тэхніку стварэння гэтых карцін: “Ніна малявала знізу ўверх. Напрыклад, пачынала з хваста паўліны і пайшла-пайшла ўверх. Мяне гэта здзіўляла, бо звычайна чалавека ці жывёлу пачынаюць маляваць з галавы”.

А ў РУКАХ ЧАМАДАН

“Ніна казалася, што прыйшла ў Сялец з Ленкаўшчыны. Там жыла яе малодшая сястра, — удакладняе Галіна Вяршковіч. — Яна была вельмі простая ў зносінах, непераборлівая ў ежы, хулілі шпалерамі. Па ўсім было відаць, што многа гаравала. Вялікіх грошай за работу ў

людзей не прасіла. З мужчынамі не зналася. Пастаянна была адна”.

Сярод сясцёр і брата (які былі шатэнамі з прамымі валасамі) яна найперш выдзялялася цёмнай шавялорай. Фарбавала вусны і вочы (што на той час было рэдкасцю), сачыла за модай. Галоўны аксесуар, па якім здалёку пазнавалі мастачку, — вялікі драўляны чамадан, дзе знаходзіліся пэндзілікі і фарбы.

Аляксей Крукоўскі пачаў ад пляменніцы Ніны, што пётка памерла прыкладна ў 1980 годзе ў смаргонскай бальніцы. На жаль, радня не ведала, дзе яе пахавалі, і цяпер вельмі шкадуець, што ў апошнія гады Нінінага жыцця не зналіся з ёй.

Са сваім сынам я настойліва шукала месца пахавання мастачкі. Мы абвішлі старыя смаргонскія могілкі. Дакументаў пра пахаванні тут ніхто ніколі не веў. Смаргонскія стара-

жылы сцвярджалі, што раней тут хавалі людзей адзін на адным. Стомленныя, мы прыселі, і сын прамовіў: “Шукаць магілу — як іголку ў стоце сена”.

Звестак пра Ніну няма ні ў смаргонскай бальніцы (інфармацыя пра хворых ёсць толькі за апошнія 25 гадоў), ні ў пашпартна-візавай службе, ні ў ЗАГСе. Супрацоўнікі ЗАГСа вылучылі версію, што мастачка магла жыць без пашпарта. І гэту версію пацвердзіў Міхал Бохан. Таму не захавалася і пасведчанне аб смерці.

Людзі часам называлі Ніну Бохан “жабрачкай”. А на мой погляд, яна ў прамым сэнсе была вольнай мастачкай.

На гэты час мы знайшлі каля 20 работ самадзейнай мастачкі. Невядомае імя Ніны Бохан паціху раскрывае свае таямніцы...

P.S. Папулярнае апошнім часам стварэнне муралаў — карцін на гарадскіх сц-

нах — дало магчымасць мне памарыць. Я выразна ўяўляю, як цудоўна глядзеліся б алені, паўліны ці лебедзі на сценах смаргонскіх збудаванняў. Такім чынам можна было б увекавечыць імя малавядомага накуль народнага талента.

Інфармацыя пра Ніну Бохан здабывалася рознымі шляхамі. І адначасова распаўсюджвалася. Тамай знойдзены “аленюў” заікавалася Дзіяна Бранцэвіч са Смаргоні, якая цяпер вучыцца на мадэльера-дызайнера адзення. Сабе і маці яна пашыла сумкі, на іх — копія маляванак, якія знайшлі ў Лісцічына і Ключках. А я сабе вырашыла заказаць у юнай майстрыхы “паўлінаў” — цудоўны напамін пра гісторыю, якая стала нагодай для няпростага, але такога захапляльнага журналісцкага даследавання. І якая, спадзяюся, лічэ будзе мець працяг.

Галіна АНТОНАВА
Фота аўтара і Аляксея КРУКОЎСКАГА

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".
Выставы:
■ Выстава "Шрага Царфін. Рух да святла" — да 19 лютага.

■ Выстава "Заўсёды гатовы, храбрыя і смелыя..." Мастак і вобраз. Прорысы і абразы XVIII — XIX стст. — да 1 лютага.
■ Персанальная выстава Кастуся Качана "Радзімаю зачараваны" — да 15 сакавіка.
■ Выстава "Без шкла. 12 акварэлей Вячаслава Паўлаўца" — да 17 лютага.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.

■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старожытнае Беларусь".
■ Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

У МІНСКУ ГАЗЕТА "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
■ Акцыя "Вольнае плянiна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:
■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
■ Выставачны праект GEAGRAFIJA (работы беларускіх мастакоў, створаныя падчас падарожжаў і пленэраў у розных краінах) — да 9 лютага.
■ Выстава ізраільскага фотамастака Барыса Равіча "Вера. Людзі. Краіны" — да 3 лютага.
■ Фатавыстава "Экспедыцыя працягласцю ў жыццё", прысвечаная памяці археолага і нумізмата Аляксандра Плавінскага (1952 — 2019) — да 2 лютага.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
■ Інтэрактыўная выстава "Play! Гісторыя мультфільмаў" — да 5 красавіка.
МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.
■ Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ Выстава "Магія дзікіх птушак" — да 1 лютага.
■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".
■ Атракцыён "Лазерны квест".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а, Дом прыроды. Тэл.: 237 46 94.

кіёскі "Белсаюздрук"
ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможаўцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

■ Выстава "Жывая экзатыка" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава "Білет у савецкае дзяцінства" — да 24 лютага.

ГАСЦІЁННА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Час казак" (прадстаўлены аўтарскія пялькі, вырабы з лямка, арт-аб'екты, графіка і шмат іншага) — да 2 лютага.
Майстар-класы:
■ Музейныя заняткі "Тэатральная пялька" для дзяцей 5+.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастацтва".
■ Выстава фатаграфіяў вядомага ўкраінскага аўтара Аляксандра Прымака "Святало" — да 2 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаўцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".
Па папярэдніх заўяках.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейска, 1.
■ Выстава работ Анатолія Ляцко

"3 любоўю да пейзажу" — да 18 лютага.
Ратуша:
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квест "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заўяках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.л. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародная выстава гістарычных карт "Абноўляючы прастору і час" — да 29 сакавіка.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Кяханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей "Інтэр'ю Купідона".
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Квест "Белы слон".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясельля.
■ Музейная фоталапыжоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
■ Выстава "Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна".
■ Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
■ Тэатралізаваныя прадстаўленыя паводле беларускіх народных казак.
■ Музейныя майстар-класы і заняткі.
■ Мультымедычны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квест-гульні "Таямніцы дома Песнера".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень"

■ 4 — "Тры Жызлі" (драма) А.Курэйчыка.
■ 5 — "Гендарыяны выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курэйчыка. Прэм'ера.
■ 6 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
■ 7 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
■ 8 — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й.
■ 8 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 24 — "Касмічная казка" Х.Паўкуша. Пачатак аб 11-й.

(дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясельля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы музея

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу" (візуальная ратэрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выстава "Чароўны свет выштых карцін" — да 2 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
■ "Мінск губерскі. Шляхецкі побыт".
■ Выстава "Дамскія штучкі" — да 8 сакавіка.
■ Выстава "Пекін вачыма фатографу з Беларусі" — да 2 лютага.
■ Персанальная выстава мастака Аркадзя Сцёпіна "Грань" — да 9 лютага.
■ Выстава "Здраўнёва ў асобах і лёсах" — з 5 да 27 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:
■ "Мінск у гістарычнай прастору. Картаграфічны кабінет".
■ "Мінск сярод сяброў. Гарды-пабрацімы сталіцы Беларусі".
■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.
■ "Сані + вазок; каляска + брычка; карэта + вупрак" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
■ Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Мерапрыемства з музычнай праграмай "Чатыры стагоддзя натхнення" — 8 лютага. Пачатак а 14-й.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ "Колас чыста" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦІЁННА "ВЫСОКАЕ МЕСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава маладых выкладчыкаў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Глебава "Свой твар" — да 16 лютага.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.
■ Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудка, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ Пастаянныя выставы: "Свята кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава твораў мастацтва "Іран — калыска цывілізацыі" — з 3 да 15 лютага.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 1 — Сольны канцэрт Марыі Гулегінай. Дыржор — Альберта Веранзі (Італія).
■ 2 — "Стварэнне свету" (балет у 2-х дзеях) А.Пятрова. Дыржор — Андрэй Галанаў. Прэм'ера.
■ 4 — "Аіда" (опера ў 4-х дзеях) Дж.Вердзі. У партыі Радамеса — Эдуард Мартынюк (Украіна). Дыржор — Іван Касцяцін.
■ 5 — "Лаўрэсія" (балет у 2-х дзеях) А.Крайна. Дыржор — Алег Лясун. Пачатак а 18-й.
■ 5 — Канцэрт "Італьянскія фантазіі". Камерная зала

імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ 6 — "Яўген Анегі" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дыржор — Алег Лясун.
■ 7 — "Ганна Карэніна" (балет у 2-х дзеях на музыку П.Чайкоўскага). Дыржор — Андрэй Галанаў. Прэм'ера.
■ 8 — "Царская нявеста" (опера ў 2-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава. Дыржор — Мікалай Калядка.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

■ 1 — "Сірожа" (жыццё ў дзвюх эпохах) Ю.Чарняўскай. Прэм'ера.
■ 2 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага.